Nagyvárad, 1901. VII. évfolyam 201. szám. Csütörtök, szeptember 5.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre ... 16 kor.
Negyedévre ... 4 „
Helyben házhoz hordva:
Egész évre ... 20 kor.
Negyedévre ... 5 „
Vidékre postán szállitva:
Egész évre ... 24 kor.
Negyedévre ... 6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apácza-utcza 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVARAD, szept. 4.

Az uj bihari pontok.

Tisza Kálmán elég óvatos ahhoz, hogy sohasem ő vall szint először.

Vár egy-egy tartalmas és exponált helyzetü politikusra, ha lehet kettőre is, vagy többre, hadd beszéljenek ők. Adjanak eszmét és irányt ők, viseljék szavukért a kritikák zöldjét és mérgét ők.

Tisza Kálmán pedig figyelve átolvassa a lapok kritikáját, információt nyer a beszédek nyomán felhangzó közvéleményről, hogyan szól az fent és lent, aztán magától is összeszürődik az ő beszédje.

A mi népszerü volt az előbbiek beszédében, azt átveszi, a mi nem sikerült nekik, azt megütközéssel visszautasitja s a mi elég erős recenzust keltett, azt kiélesiti és keményen elitéli.

Bizony ez — hogy is mondjuk — olyan penzionált politikus eljárás.

Tisza Kálmán elment a legszélső határon túl is egy lépéssel, mikor saját külön szabadelvü pártjának megmentéséről volt szó. A ki ennyire előre ment, annak tovább is elől kell menni, utat mutatni, vagy törni s nem — hátul czammogva szedegetni elejtett cseresznye szemeket választói számára.

Mai beszéde is általában bölcs Salamon jeligéje alatt lett tartva, mely szerint semmi uj sincsen a nap alatt. De az általános szintelenség mellett is olyan a beszéd, a mibe rengeteg sokat lehet belemagyarázni, vagy belőle kimagyarázni.

Egyelőre, minta gyanánt az *uj bihari pontokat* hozom fel.

I. Az első röviden az, hogy a ki teljes lélekkel rajta lesz, hogy a szabadelvüség zászlaját diadalra segitse, a törvények keretén belül, az teljes biztositékot nyerjen az iránt, hogy később, az ellenfél támadásai folytán elejtetni, cserben hagyatni nem fog.

Mit jelent ez a pont? Kéz kezet mos? vagy azt, hogy ne félj kortes megvédünk? Mert hiszen ki hiszi azt, hogy ha valaki a törvény keretén belül segit a kormánynak, azt jutalmul el ejtsék, cserben hagyják?

Erre példa nem volt s abszurdum el is gondolni, hogy legyen.

Valószinüleg az a helyes magyarázat, hogy az iránt kell biztositék, hogy ha a teljes odaadásban egy kis szelid nyomás megroppantaná a törvény kereteit, foldozza helyre egy kis előre biztositott atyai elnézés.

II. A második pont szerint, a hol ezidétt szabadelvü jelölt van akár régi, akár nemzeti párti, ott más szabadelvü jelöltet ne támogasson erkölcsileg sem a párt bizottsága, ha ugyan e hatáskört rá ruházzák.

Hát ez mi?

Hivatalos jelöltet küldjön a párt, s ha ez nem kell a választóknak, inkább más párti kerüljön be, de szabadelvü ne? Hát ez az erők és egyének szabad nyilvánulása? Numerus clausus a képviselőház? Megtelt — mehet, uj utas fel nem vehető? Mely reakcziós beszéd ez? Bizony még meghallják oda fent.

III. Harmadik pont, hogy kötve kell hinni a komának. Ne azt nézzék, hogy szabadelvünek vallja-é magát a jelölt, hanem a programm pontjait, s ugy válaszszanak.

Hol vagy ó szent pártfegyelem, hol ó logika?! Először ne léphessen fel a régi kerületekben csak régi ember, másodszor, ha uj szabadelvü lép fel, ne igen higyjenek neki, hanem firtassák a programmját.

Miről lehet aztán megismerni a programm igazi szabadelvü jellegét? No, természetesen, ha a régi árnyalat sötétlik elő belőle, nem az átkos gönczi programm vagy a gyanus nemzeti párti észjárás.

Hát még mindig van nemzeti párt és régi kormánypárt? A Tisza fuzió után is igy ajánlgatták a régi korifeusok választáskor az ujakat?

Ha már Tisza is nemzeti párt és régi szabadelvü pártról beszél, akkor a szabadelvü párt intéző bizottságának is tudnia kell ez árnyalatokról; ha Tisza anathemát mond a Károlyi-féle elvekre, ezt is tudomásul kell vennie az intéző bizottságnak.

Van tehát a Tisza beszéde szerint Ó szabadelvü, mint minta nemzeti párti szabadelvü, mint megtürt elem. Károlyiféle mint türhetetlen elem s szerintük még a populus Bánffyanus.

Nos ennyi egymással ellentétes árnyalatok között bajos várni rá, mig összeboronálódnak. Itt a választás, ha Széllnek egyöntetü pártra van szüksége csakis ugy segithet magán, ha a négy árnyalat közül hármat el ejt.

És ha Széll csakugyan a Tisza szive szerinti szabadelvü politikus, akkor elfogadja a bihari uj pontokat és

1. Biztositékot nyujt a választási korifeusoknak, hogy a »törvény keretein« belüli odaadásukért el nem ejti, cserben nem hagyja őket.

2. Amely jelölteket leküld, azokkal szemben más szabadelvü jelöltet nem tür.

3. Nem azt nézi, hogy ki mondja magát szabadelvünek, hanem a jelölt programmját.

És akkor aztán, jól fogja magát érezni Tisza Kálmán?

P—y.

Tisza Kálmán beszámolója.

Tizenegy órára nagyjából megtelt a Csarnok nagyterme.

Jelen voltak:

Dr. Beöthy László, gróf Tisza István, Hlatky Endre, Szunyogh Péter, Széchenyi Jenő, Fassie Tódor, Telegdy József, Gajáry Ödön, Szunyogh Szabolcs, Orley Kálmán, Sal Ferencz, Cziffra Gerő, Hegyesi Márton, Szabó József, Papp Miklós, dr. Bozóky Alajos, Sipos Orbán, Mezey Mihály, Schöpflin Ágoston, dr. Konrád Márk, Rimler Károly, dr. Baróthy Ákos, dr. Márkus László, Reismann Mór, Szunyogh Lóránd, Markovits Károly, Markovits Antal, Papp János, Szabó József, Bölöny György, Rádl Odön, dr. Hoványi Géza, Bozóky Géza, Janky József, dr. Bozóky Béla, dr. Várady Zsigmond, Dús László, Nyiry György, dr. Sarkadi Lajos, dr. Gyémánt Jenő, dr. Radó Ignácz, dr. Moskovits József, Vass Imre, Varró Domokos, dr. Fráter Imra, Fráter Kálmán, Miskolczy Barna, dr. Miskolczy Ferencz, Komlóssy József, Ember Géza, Keszthelyi Zoltán, Baranyi András, Ertsey Kálmán, dr. Fássy Lajos, Reinle Gyula, Hegedüs Géza, Gerő Ármin, Busch Dávid, Csanak Jenő, Pallay Lajos, Istvánffy István, Balogh Elemér, Rózsa Géza, Tatár Zoltán, dr. Bartha János, Rees Emil, dr. Weisz Márton, Weingärtner Andor, ifj. Rimanóczy Kálmán, Jelinek Géza, Kaczián Károly, Schenker Mihály, Farkas Izidor, dr. Kecskeméti Lipót, Bertsey Gy., Müller Salamon, Gábel Jakab, Schwarcz Antal, Huzella Gyula, Kovalszky Kálmán, dr. Kurländer Ede, Szondy József, Guttmann József, Hranyiczky Károly, Feldmann Izidor, Feldmann Mór, Szemes Imre, Meskó Boldizsár, Szmazsenka Ernő, dr. Grósz Menyhért, Beöthy Pál, Wallner Ödön, Rednik Gábor, dr. Kovács János, gr. Tisza Lajos, Bartsch Sándor, Káli Nagy Endre, dr. Móré Pál, Székely Sándor, Fuszek Lajos, Mártonffy Bogdán, Karger Sándor, Hollósy Dezső, Istvánffy József, Horváth Endre, dr. Waldmann Márk, Vomácska József, Udvarhelyi Béla, Wohl Károly, Ullmann Félix Ullmann Sándor, Frankó Endre, Kovács Béla, Rozslay Géza, Középessy Gyula, Kiss Elek, Weisz Mór, Lévay Márton, dr. Thury Kálmán, dr. Komlós József, Rothbarth Lázár, Darvassy Lajos, Markbreit Sándor, Zách János, Kugler Albert, Munk Jakab, Zámbory László, Kágyi Lajos, Popper Jakab, Gerencséry Sándor, dr. Róz József, Szücs Dezső, Stern Márton, Bázár Győző, Windisch Márton, Berger Ignácz, Németh István, Rosenzweig Henrik stb.

Mezey Mihály inditványozza, hogy szokás szerint egy bizottság hivja meg a képviselőt, beszámolója megtartására.

A bizottság állott *Hlatky* Endre, *Reismann* Mór, *Bertsey* György, *Huzella* Gyula, *Schwartz* Antal és *Mezey* Mihályból.

Eljenzés között lépett a pódiumra *Tisza* Kálmán, és miután a slagvortokat tartalmazó papir lapot maga elé tette, *Hlatky* Endre üdvözölte a párt nevében.

Orömét fejezi ki a párt nevében már a hirre is, hogy Tisza városunkba jön s az öröm

Választási zászlók és jelvények a legolcsóbban kaphatók Badar Béni szijgyártónál Olaszi, Fő-utcza 400. sz.

még nagyobb most a pártban, midőn maguk között látják képviselőjüket. Felkéri a beszámoló megtartására.

Csendben és elismerésre méltó figyelemmel hallgatták aztán az egybegyültek a Tisza beszámolóját.

Gyenge, de kellemes hangon beszélt az agg politikus egy órán keresztül, bár a fáradtság igen meglátszott rajta. A beszéd igy hangzott:

A beszéd.

Tisztelt barátaim, polgártársaim, részben ugy hiszem Nagyvárad város igen tisztelt választói!

Körülbelül egy éve elmondtam nézetemet az akkor, másfél év előtt körülbelül bekövetkezett változásokról, melyek ugy a kormányzatban, mint magában a szabadelvü pártban is előállottak azáltal, hogy a volt nemzeti pártiak a szabadelvüpártba beléptek. Megtettem megjegyzéseimet, kifejeztem némely dolgok felett aggályaimat és igyekeztem némely oly hireket is megczáfolni, melyek ok es jog nélkül nyugtalanitottak sokakat. Oly valami, ami megérdemelte volna, hogy önöket t. választók fárasszam, azóta nem történt: mégis kötelességemnek tartottam most, midőn ez öt év, mely alatt nagyrabecsült, engem boldogitó bizalmuk folytán, mint Nagyvárad város képviselője, a képviselőházban voltam, törvényszerint végefelé jár, hogy megjelenve, kérjem, bogy engemet meghallgatni méltóztassanak, amidőn röviden tehát az azóta történtekről is szólok; majd igyekszem előadni, mint fogom fel a helyzetet, most a választások küszöbén és végül néhány fontos kérdésről, melyek a jövőnek okvetlenül igen sürgős ügyeit kifejezendik. (Halljuk! Halljuk!)

Mindenekelőtt azonban engedjenek meg egy általános megjegyzést és ez az, hogy az azóta történtek felett joggal lehet — mert minden magyar polgárnak joga van hozzá — elitélőleg, helyeslőleg és helytelenitőleg vélekedni, de erre nincs ok, tehát nincs jog kétségbeesni, vagyis aggódni a felett, vagy azt hinni, hogy a mostani kormányelnök meghasonlásba jött azon programmal, amelyet kormányra léptekor adott s amelyet akkor a szabadelvü párt magáévá tett.

Szilágyi emléke.

Az ujabb időkben azon ügy, amely a legnagyobb mozgalmat idézte elő képviselőkörökben a magában a szabadelvüpártban; az összeférhetlenségi javaslat volt. Miután több pontjával magam sem értettem egyet, óhajtom sérelmemet az irányban itt részletesen kifejteni, elállottam azonban ettől, szoritkozom csak a legszükségesebbekre, miután azon férfiut, kinek oroszlánrésze volt abban, hogy a törvény jelen alakjában jött létre, a kérlelhetlen halál kiragadta közülünk. Ezen férfiuval, Nagyváradnak ünnepelt fiával Szilágyi Dezsővel a legkülönbözőbb viszonyok között — mindig csak politikáról beszélve — voltunk pártfelek, voltunk ellenfelek, müködtünk együtt, majd ismét politikai ellenfelek lettünk, aztán ujra együtt müködtünk, mig a legutóbbi események idején nézetünk ismét bizonyos pontig eltért egymástól: de azt is mondhatom, hogy ott, ahol a szabadelvüség megvédéséről, vagy a szabadelvü eszmék fejlesztéséről volt szó, mindig együtt harczoltunk. (Élénk éljen.)

Es mondhatom azt is, hogy bármilyen is volt köztünk e politikai viszony, mindenkor nemcsak elösmertem, de mondtam is minden alkalommal, hogy nem hiszem, ha lett volna az akkor elő politikával foglalkozó magyar emberek — mondjuk államférfiak — közt egy is, aki őt nagy tehetség és tudás tekintetében fölülmulta volna. Es éppen ezért hogyha egész politikai müködését általában, nem egy konkrét eseteknél való fellépéseiben itéljük meg — pedig csak igy lehet igazságosan itélni oly ember fölött, ki egy hosszu életen állott a politikai küzdelmek élén — ő mindig a szabadelvüségnek volt hive és bajnoka. Es éppen ezért, bármilyen véleménynyel legyen is róla különben egyik másik — hisz ehhez ismét mindenkinek joga van; de ha igazságos akar lenni, el kell, hogy ösmerje, hogy ő, ha csakugyan a reakczionális áramlatok mozgolódni fognak, mint jelzem első sorban lett volna azok között, kik a reakczió bármily alakját visszaverni és a szabadelvüséget feutállani fogják feladatuknak tekinteni s éppen ezért nem tagadhatja senki, hogy az ő váratlan halála a közügyekre nézve sulyos veszteség.

Kár a husos fazékért.

A mi most már az összeférhetetlenségi törvényjavaslatot, most már törvényt illeti, én a képviselőház szabadelvü pártja kebelében megmondottam őszintén, hogy én némely részleteit nem helyeslem, megmondom itt is a főbb indokot, a melyet ott mondtam; nem helyeslem azért, mert azt tulszigorunak tartottam némely pontban és azt tartottam, hogy a közgazdasági államgazdászati ágazatok közt tulszigorában nem is egyenlő mértékkel mér. (Ugy van!) Tulszigoru már a földmivelés iránt, de sokkal tulszigorubb volt még — és fájdalom, az a hibája nagy részben meg is maradt — a kereskedelem és iparral foglalkozókkal szemben (Ugy van) pedig az én meggyőződésem szerint ez a tulszigor nem használ az államnak, sőt csakis ártalmára lehet, attól félek legalább még ma is, mert vagy annak kell beállani, hogy a képviselőháznak jelen tagjai, vagy azok, akik jövőben azok lehetnének, ki kell, hogy maradjanak a képviselőházból, hogy a másik téren való tevékenységüket folytathassák vagy azért, hogy képviselők lehessenek, el kell hagyniok azon teret, a melyen az államgazdászat szempontjából üdvös és hasznos szolgálatot tettek. (Ugy van!)

A midőn ezt megmondottam, kijelentettem, hogy általánosságban el fogom fogadni a javaslatot, mert azt hiszem lehetetlen volt bárkinek nem óhajtani, hogy azon már néhány év óta buzódó, a közvéleményt is mozgató és zavaró ügy egyszer megoldatva a napirendről levétessék. Hiszen négy éve volt az megkezdve s az a bizottság, a mely az előmunkálatokat végezte, még az előbbi kormány alat fogott teendőihez; de megmondtam azt is, hogy igyekezni fogok vagy magam féle módositással, vagy támogatva a magam nézeteinek megfelelően itt-ott javitani azokat, a miket a részletekben hibásnak tartok: ahhoz képest, hogy mennyi javitás mutatkozik lehetőnek, fenntartom magamnak az elhatározást, hogy a harmadszori megszavazásnál ellene szavazzak-e vagy nem, ha bár azt már akkor — kénytelen vagyok megmondani ellenkezőleg azzal, a mit előző nyilatkozatomból hinni lehetett — az is, tudniillik a harmadszori megszavazás pártkérdéssé tétetett. Erre nézve mondtam, nem ott, de egy baráti körben azt, hogy ha pártkérdéssé tétetik is, fenntartom azt az elhatározásomat, de természetesen akkor, ha ellene szavazok, levonva a konzekvenciát.

Ez volt az, a mit mondtam. Igéretet tehát, hogy mindenesetre ellene szavazok, sohasem tettem és a legocsmányabb ráfogás volt, mikor azt mondták némelyek, hogy én megszegtem szavamat, agyonütöttem a politikai multamat, amelyet, gondolom, személyes indokból is lehetett mondani.

S miután e módositások megtétettek — elismerem, egy-kettő a legfontosabbakból nem sikerült, komolyan megfontoltam mit tegyek. Indokom igen egyszerü. Meggondoltam a dolgot és meggondolva a helyzetet azt tartottam, hogy a szabadelvüségnek több szolgálatot tehetek, ha nem szavazva ellene, bent maradok a szabadelvü pártban (élénk tetszés és helyeslés) mint ha ezen kérdés miatt elszigetelt állásba helyezem magamat. (Élénk helyeslés).

Különben az indokot, a mely azokat vezette — én tőlük legalább mást nem hallottam — hogy egészen pozitivé kell tenni a képviselők függetlenségét a kormánytól, másfelől nem kell a képviselőt azon kényszerhelyzetbe hozni, nem egészen érthetők, ennélfogva különbözőképpen magyaráztattak és megengedem még azt is, bár én nem tudom, hogy néhol az alkalmazás talán nem is minden pártbefolyástól mentve történt; de azt merem állitani, hogy az ujján elszámlálhatja akárki azt az esetet, a mi 26 év alatt ilyen előfordult. No már akkor aztán a képviselőházi Augeiasz-istállóról beszélni, megvallom, azt hiszem, nemcsak nem hazafias, de nem is helyes, nem is az igazságnak megfelelő volt. (Ugy van!) Es ismétlem, azt is merem mondani, hogy nézze meg akárki elfogulatlanul azoknak névsorát, kik majd az ezen uj törvény alapján a képviselőházból ki fognak maradni, mert nem akarják a más téreni tevékenységüket megsemmisiteni, vagy a kik onnan maradnak ki, hogy képviselők maradhassanak: nem fog mutatni olyat, ki helyzetével ugy visszaélt volna, hogy megrovást érdemeljen. (Ugy van!)

Érdekcsoport vagy Tisza-klikk.

Áttérve most már, a választás szempontjából is arra, hogy a helyzetet mikép itélem meg, tagadhatatlan, hogy a választási mozgalmak most, kivált ha tekintetbe veszszük, hogy az általános hit a választásokat csak október végére, vagy november elsejére képzelte, korábban megkezdődtek némely helyt és elég sürüen, mint régebben. De ennél — szerintem — aggályosabb jelenség — csak jelenség, hála Istennek — az, hogy minden irányban jelentkezik a hajlam érdek csoportok számára lekötni a képviselőt. (Ugy van!) Ezt ezelőtt Magyarországon, kivévén az utolsó időben a néppártot, senki sem próbálta. Én remélni akarom, hogy nem fog sikerre vezetni. De mi lenne a vége, ha sikerre vezetne? Nem lennének országos képviselők, kik azután az ország érdekeinek elébe helyeznék becsületszó folytán is — azon érdekcsoportok érdekeit. Hogy azután a képviselőháznak ily apró csoportokra oszlása hova vezet, nem kell messze menni, hogy meggyőződhessék róla mindenki. (Ugy van!) De én ennek daczára hiszem, hogy a szabadelvüpárt az uj választásokból is, mint többség fog kikerülni, de hogy ebben teljesen bizzam, megvallom, 3 dolgot tartok szükségesnek. (Halljuk! Halljuk!) Az egyik amit már a mult évben bátor voltam megmondani, hogy teljesen biztositékot szerezzen mindenki, aki szigoruan a törvény korlátai között, de azok között egész lélekkel igyekszik a szabadelvüpárt zászlaját győzelemre juttatni. (Ugy van!) Biztositékot szerezzen aziránt, hogy a bukott ellenfél rágalmai, támadásai folytán sem a pillanatnyi béke, sem a mendemondák végett cserbenhagyatni, elejtetni nem fog. (Elénk helyeslés)

A másik — s ez a szabadelvüpárt végrehajtó-bizottságának lesz kötelessége, ha ugyan megadatik neki a kellő hatáskör, ami az utóbbi egy pár választásoknál már nem adatott meg, — az, hogy mondja ki és hüségesen kövesse, hogy a hol ma szabadelvüpárthoz tartozó képviselő van, lett légyen az a régi szabadelvü pártból, álljon ma a szabadelvü pártban azok közt, akik azelőtt nemzetipártiak voltak, azzal szemben más szabadelvüpártit erkölcsi támogatásában részesiteni nem fog. (Helyeslés). Legyen azonban ez szigoruan alkalmazva, akár volt uj, akár volt régi, akár volt nemzeti párti ki ma szabadelvü, akár már régebben is szabadelvü; mert ha ez nem történik, nemhogy összetartás lehessen a szabadelvü párt tagjai között, de azt merem mondani, be kellene, hogy álljon a szakadás, ha ez szigoruan, egyformán mind a két irányban meg nem történnék. (Ugy van!)

A harmadik az, hogy különösen az ország választóit teljesen fel kell világositani arról, vagy inkább azt mondanám: tisztán eléjük kell állitani azt, hogy azért, hogy valaki azt mondja: én szabadelvü párti vagyok, de azután programmpontokat ad, melyek nem szabadelvüek, ne higyjenek szabadelvüségében, higyjenek inkább a programmpontokban. (Helyeslés).

A gönczi levélnek: anathéma.

És uraim, itt eljutottam a *gönczi levélhez*. (Halljuk!) Távol van tőlem, sőt, ha mások teszik is helytelenitem, hogy gróf Károlyinak jogát kétségbevonni akarnám, hogyha ő mint képviselőjelölt ajánlkozik, maga adja a feltételeket, melyek mellett a mandátumot elfogadja, de midőn ezt teljes készséggel konczedálom, magamnak is igénylem a jogot, hogy elmondjam efelett véleményemet és én azt tartom (Halljuk!) és röviden mondom, szabadelvü zászló alatt agrárprogrammal megválasztatni

nem lehet, (Ugy van!) **mert aki azt mondja:** én szabadelvü zászló **alatt agrár vagyok, az** vagy nem szabadelvü, **vagy nem agrár, vagy** az egyik vagy a másik **rész nem áll.** (Ugy van!)

Hát mi kérem az az agrárpolitika? (Halljuk!) Vagy van értelme, amely, hogy mi, tudjuk, amilyen van Ausztriában és Németországban, az csak közgazdasági térről szólva nem egyébb, mint egy ágnak — tehát itt a földmivelésnek — érdekeit fölébe helyezni s valósitani akarni az ipar és a kereskedelem rovására. (Igaz!)

Nem, uraim én azt tartom, a legtisztább reakczió a közgazdaság terén. (Ugy van!)

Es hová vezeti ez azokat — hisz azt is látjuk már — a kik ilyen reakczionárius közgazdasági politikát tüztek maguk elé? Ön magukban nem boldogulván, a dolog természete viszi arra, hogy szövetkeznek minden, más téren is reakczionárius politikát követő csoporttal. (Ugy van.) Egyesül az egész reakczionárius párt egyik támogatva a másik reakczionáriust. Vagy pedig — mert tudom szokás tagadni — azt mondják, hogy hisz nem ez az értelme a mi agrár politikánknak. De hát akkor, kérdezem, mi az értelme? Akkor semmi értelme sincs, mert a földmivelési érdeket Magyarországon védeni attól, hogy a merkantilizmus, az ipar a kereskedelem el ne nyomja, ez, engedelmet kérek, a mesék országába való. (Ugy van). Hiszen a magyar nemzet nagyszáma mezőgazdasággal foglalkozik, a képviselőház többsége eddig még mindég olyanokból állott. Hát majd ezek után fogják ők megvédeni? Hiszen ez természetes, könnyü lesz, mert nem bántja senki (derültség) de azután ebben semmi nagy dicsőség nincs.

En óhajtanám — mondom, — hogy ez irányban tájékozás nyujtatnék az ország választóinak. Epen a közgazdasági programm pontokat illetőleg meg kell mondani, hogy a szabadelvüpárt zászlója alatt, tehát a szabadelvüpárt támogatásával csak az lehet képviselő, ki hiven vallja és követi azt a közgazdasági programmot, a melyet éppen a mostani miniszterelnök oly helyesen fejezett ki azzal, hogy mind a három ágnak az érdekeit harmonicze kell fejleszteni, (Ugy van) nem szabad ellentétbe állitani őket, de még a természetes ellentéteket is ki kell egyengetni és ugy hatni oda, hogy mind a három egyaránt fejlődjék. (Ugy van.)

A tisztviselőknek: nesze semmi.

Óhajtanám, hogy ez kerüljön nem oly egyszerü közlegénytől, mint a minő én vagyok, de a legilletékesebb embertől. (Elénk helyeslés). A mi már most azt az egy pár kérdést illeti, a melyről még szólni kivánok, első sorban megemlitem azt a mozgalmat, a mely okvetlen megoldandó kérdést fog a jövőben eredményezni, a mely az állam hivatalnokai körében megindult. (Halljuk.) Engedjék meg nekem, hogy legelőször őszintén megmondjam — és sajnálattal mondjam — hogy én azt hiszem, hogy azon általában nagyrabecsült férfiak rossz utat választottak, midőn ezen az uton akarják követelőleg érvényesiteni, a mit kivánnak részben legalább jogosan és méltányosan lehet a maga utján.

De ezt előre bocsátva legyen szabad a következőket felemlitenem: azon tizenöt év alatt, a mig én vezettem részben legalább az állam ügyeit, sok kérdés volt, a melyben fájt a lelkem, hogy, tekintettel az ország pénzügyi helyzetére, vagy semmit sem, vagy csak igen keveset tehettem és ezek között bizony nem utolsó helyen állt sajnálatomra az, hogy az állam hivatalnokaiért alig lehetett tennem valamit. Utódaim szerencsésebbek voltak, mert az államháztartás rendeztetvén, lehető volt már valamit tenni. Tettek is, hisz törvénykönyvünk bizonyitja. Megengedem, igen sok van még hátra, mig az, a mi méltányos és igazságos, meg lesz téve. És ezen a téren ajánlom én is buzgó közremüködésemet, de csak azon esetre és csak azon feltétel alatt tehetem, ha az igen tisztelt hivatalnoki és tisztviselői körök elismerik azt, hogy még a jogos és méltányos követelés időpontjára nézve is már meg van a határ. Nem mehet az addig, hogy minden egyéb téren a miatt meg kelljen akasztani az állami ügyeknek fejlesztését, mert ha addig menne, igen rövid idő alatt nemcsak az ország, de még maguk a hivatalnok urak is sajnálkozással látnák a kárát. De másodszor még kevésbbé menne az, mindent együttvéve, hogy most, a béke idején az államháztartás egyensulya megzavartassék. Méltóztassék odagondolni, hogy mi volt akkor ellenségeinknek öröme, mily reményeket tápláltak Magyarország politikai átalakulására nézve, mikor a 70-es évek elején az államháztartás egyensulya meg volt zavarva, midőn nagy deficzitekkel dolgozott a kormánypárt és még a az eset is előfordult, hogy uzsorakölcsönt kellett az államnak kötni azért, (ugy van!) hogy legszükségesebb napi kötelességeit teljesitse. (Igaz, ugy van!)

Gondolnák meg, mi lenne még most, mikor a helyreállott egyensuly döntetnék veszélybe és most, mikor nem volna meg az a józan fővel akkor elfogadhatott mentség, hogy hirtelen szakadt a nagy felelősséggel járó összes teendő a nemzetre a nélkül, hogy kellő tapasztalattal, vagy előkészültséggel birt volna. Én ezek határozott figyelembevétele mellett, amit csak lehet tenni a hivatalnokok vagy tisztviselők érdekében, azt mindenkor megfogom szivesen tenni, remélve, hogy általában fontolóra véve a dolgot, maguk is át fogják látni, hogy a mi jogos és igazságos, annak is fokozatosan kell, nem egyszerre, nem rögtönözve történni. (Helyeslés.)

Es csak egyre térek még rá, mert ezt is hallottam. Azt mondják: hja, van pénz, csak tessék a véderőnél lehuzni egy rakás milliót. Adja Isten, hogy lehetne, én is szeretném, mondhatom és azt hiszem, hogy még más nemzetek is szeretnék, mert mindenikre ólomsulylyal nehezedik ma a véderőnek költsége. De gondolják meg kérem, hogy vajjon lehet-e az, hogy midőn minden nagy állama Európának körüskörül, közelünkben is véderejének emelésén igyekszik, midőn még a kivált Magyarország szomszédságában levő kis államok is véderejüket gyarapitják folytonosan, hogy akkor éppen csak a Magyar-Osztrák Monarkia mondja azt: tegyetek, amit akartok, én az én véderőmet nem fejlesztem, lehuzom neki a költségeit, hadd szálljon le annak a terhe. Ugyan kérem, vajjon lehetne-e lelkiismeretes magyar ember csak 24 óráig nyugodt lélekkel, ha ilyenek bekövetkezte után látná, hogy mi következik. — Hiszen épen e monarkiában, nálunk speczialiter nem egy faj van olyan, a melynek rokonfaja van néhol a határokon. En részemről, legalább a magam részéről, nem tudnék egy perczig is nyugodtan aludni, ha valaha részem lenne abban, hogy ez a leszállitás megtörténjék, mielőtt — adja Isten, hogy ez bekövetkezzék — és Európa szerte megtörténnék, mert nem lennék nyugodt egy perczig sem, hogy mikor veszélyeztetünk nem egyebet, de a monarkiát s benne Magyarországnak is területi épségét. (Ugy van!) Ilyen milliókra tehát én szerintem számitani nem lehet.

Egy másik kérdés, mely hasonlólag fogja igényelni — bár régebben már sikeresebben fordittathatott volna rá — a megoldást, az az állami közigazgatás. Sokszor elmondtam azt is, hogy engem egy eszme hivévé tett, röviden mondva, az élet tapasztalata, a czélszerüség. De ma már azt tartom, hogy ez a megoldás okvetlenül szükséges és azt támogatni fogom, ha képviselő leszek; de arra, hogy egész megnyugvással támogathassam, csak két dolgot kivánok megjegyezni, a mit szükségesnek tartok. Az egyik egy átmeneti intézkedés: hogy igazságosan és méltányosan bánjanak el azokkal, a kik eddig, az eddigi törvénynek megfelelőleg, hivatalos állásokat foglaltak el. A másik, az már állami: hogy a törvényhatóságok, a melyek tisztviselői választásból erednek, oly helyzetbe hozassanak, hogy tisztán önkormányzati közegeik utján, önkormányzati uton, a törvény által megszabott — de nem nagyon szükre szabott — korlátok között az állami közigazgatás összes ágazataira bizonyos befolyással birjanak és hogy oly alakulás történjék, hogy az ellenőrzést is minden téren, nemcsak szóval, nemcsak irásban, de tényleges hatáskörrel gyakorolják. Ha ezek meg lesznek, részemről azt hiszem, hogy egészben véve ebből nagy nyeresége lesz az országnak.

Ausztria nyüge jobb.

Még van egy, amiről nem szólhatok hasonlólag kellő bőséggel, de amiről azt mondom, hogy fenntartom magamnak, hogy keressek alkalmat, hogy egyszer ezen kérdést igyekezzem belátásom szerint bővebben kifejteni. (Halljuk! Halljuk!) Most — ismétlem — csak röviden óhajtok ehhez egy pár szót mondani. (Halljuk! Halljuk!) Ertem az Ausztriával kötendő közgazdasági kiegyezést, illetve annak azon részét, a mely leginkább foglalkoztatja a közönséget: a közös vámterület kérdését.

Erre nézve röviden kivánok most egy pár szót mondani. (Halljuk! Halljuk!)

Méltóztatnak tudni, hogy én az Ausztriával kötendő vám és kereskedelmi szövetségnek, a melynek egyik eredménye természetesen a közös vámterület, mindig, ellenzéki koromtól fogva hive voltam. Azt tartottam akkor, hogy, ha ilyen szerződést kötünk meghatározott időre, ugy, hogy tudatik az a nap, a melyen tul, ha nem akarjuk, nem tart, ez nem feladása a közgazdasági téren az önrendelkezési jognak, amint nem az, ha kereskedelmi szerződést kötünk, hasonlóképpen meghatározott határidővel. (Igaz! Ugy van!) Es azt tartom ma is, hogy a közös vámterület, a vám és kereskedelmi szövetség, ha mind a két részen, tehát Ausztriában is meg van a kellő méltánylás a másik fél érdekei iránt, sokkal jobb a monarchia mindkét államára nézve, mint az elkülönitett vámterület.

Ebben, merem mondani, a tapasztalat nem változtatta meg nézetemet.

Rámutatnak némelyek a mezőgazdaság szomoru állapotára. Amde nem látjuk-e ezt a szomoru állapotát a mezőgazdaságnak Európa más államaiban is? Vagy azt hisszük, hogy midőn a külföldi piaczok elzáratnak nyers terményeink elől, akkor jobb dolgunk lesz nyerstermányeinkkel, hogyha az eddigi szabad területeket elzárjuk a szabad bevitel szempontjából magunk elől?

En részemről ezt megérteni, ezt felfogni nem tudom.

Azonban, természetesen, az volt mindig nézetem és ez ma is, hogy ha a kellő méltányolást Ausztria részéről meg nem találják, ha olyan — nem akarom megnevezni milyen — követeléseket állitanak fel komolyan, a minőkről most hallunk: akkor, bármennyire féljek is az átmeneti idők rosszaságától, én magam is a külön vámterület hive leszek. (Élénk helyeslés és éljenzés).

Nálunk nagyon is szokásos kidobott, de meg nem magyarázott jelszavakkal harczolni. — Én arról, hogy a közgazdasági függetlenségre nézve a közös vámterület általi veszélyeztetés szempontjából mit tartok, bátor voltam nézetemet röviden elmondani: de még egyet arról, a mivel most nagyon szokásos előállani és a mit egy igen tekintélyes toliból kifolyólag is olvastam: hogy a külön vámterület nem csak az iparnak, de a földmivelésnek érdekeit is kegyetlenül elő fogja mozditani. (Halljuk! Halljuk!)

Ha ipart gyorsabban és nagyobb mértékben akarunk teremteni, mint ma: mi annak első feltétele? Meglehetősen erős vám a külön vámterület határain! Hát képzeli-e valaki, hogy akár Ausztriában, akár pedig azon külállamokban, a melyekkel szerződhetünk, olyan szellemet fogunk találni, hogy azt mondják, hogy: ti ugyan kárt tesztek iparomnak a magas vámokkal, de mi mégis megjutalmazunk azért és ingyen eresztjük be nyerstermányeiteket? (Tetszés).

Ily politika képzelhető egy poetikus agyban, de valóságában nem volt, nincs és nem is lesz soha! (Igaz! Ugy van!)

Tudom én, hogy van abban némi igazság, ha azt mondjuk, hogy kifejlődött nagy gyáriparral fejlesztetik a belfogyasztás nagysága és ez által pótoltatik a mezőtermeléssel foglalkozók kára. Megengedem, sőt tudom, hogy a hol nagy mértékben kifejlődött gyáripar van, ez bekövetkezik. Igen, ámde ki tudja megmondani, hogy azon legalább is egy évtized alatt, a mely erre szükséges, mennyi magyar föld változtat gazdát? (Tetszés).

Az ország ki fogja állani ezt is, de hogy az épen annyit emlegetett közép és kis birto-

kos osztály miképen állja ezt ki: ezt vélem megértetni még eddig senki sem tudta. (Élénk tetszés).

Azonban nem akarnék félreértetni! Nemcsak hiszem, nemcsak megengedem, de aláirom, hogy az osztrákok sokkal többet fognak veszteni, mint mi. Csakhogy én előttem ez gyenge vigasztalás; mert ha én látom, hogy hazám és nemzetem veszit, engem nem vigasztal az, hogy szomszédom még többet veszit. (Élénk tetszés.) En azt akarnám, hogy ne veszitsünk mi és nem kivánom, hogy veszitsenek az osztrákok. (Élénk helyeslés.) Hisz utoljára is a mi politikai helyzetünkben az egyik fél ereje a másiké is, gyengesége a másiké is. (Igaz! Ugy van!)

Müipar és szövetkezet.

Az iparra nézve azt mondják, hogy a kisiparoson kell segiteni az ipar fejlesztésével Nézzünk csak a szemébe ennek is. (Halljuk! Halljuk!)

Hogy a kis iparnak elnyomója, néhol megsemmisitője a nagy gyáripar volt: azt gondolom, mindenki tudja. Már most vajjon a mi kisiparosaink könnyebben fogják-e birni a nagy gyáripar harczát, ha azt egészen tőszomszédságába hozzuk? En nem hiszem! Hanem abban igazat adok, hogy ha aztán a dolgok jól fejlődtek, a gyárakban az iparos osztály megleli a megélhetés módját a munkában. Amde itt is jön a keserves átmenet. Es bocsássanak meg nekem, mert nem lehetek a nagy gyáriparnak kellő korlátok között ellensége, de összehasonlitani azt az életet, a mit a gyári munkás él azzal, a mit egy csak közepszerü viszonyok közt élő kisiparos saját tüzhelyénél, saját mühelyében dolgozva él: higyjék el, nem lehet. (Igaz! Ugy van.)

Még az sem áll, hogy a kisiparos azután, ha gyári munkás lesz, megmenekül a kis ipart oly gyakran sujtó nélkülözéstől. Hisz a nagy gyárak is megbuknak néha, sőt sokszor a túltermelés folytán a kereslet és kinálat közt beálló különbségek miatt, a gyár kénytelen fél erővel dolgozni, munkásainak tetemes részét minden egyéb ok nélkül elereszteni, a kik sok inségen mennek keresztül még a mostani humanus intézkedések mellett is, mig ujra illő keresetet kapnak. (Igaz! Ugy van!)

Különben a mi tisztelt iparosainknak nem tanácsot akarok adni, hanem felhivom figyelmöket arra, hogy tekintettel az általános világáramlatra, igyekezzenek először is az iparos téren megmaradni akaró fiatalságot kitanitással lehetőleg odajuttatni, hogy müipar-ágakat gyakoroljon (élénk helyeslés) és hogy, a mennyiben ezt mindenki nem teheti, igyekezzenek csoportokat, szövetkezeteket alkotni az egy fajtában dolgozó kis iparosok, hogy könnyebben tudjanak a nagy iparral versenyezni. (Élénk helyeslés.)

*

Most pedig uraim engedjék meg, hogy hosszu beszédem végére térhessek. (Halljuk! Halljuk!) A vége igen rövid lehet, a mennyiben köszönöm legelőször is, hogy a mai napon ezen hosszu, de nem csattanós dolgokkal foglalkozó beszédemet meghallgatni voltak szivesek. (Élénk éljenzés.) Azután lelkem mélyéből köszönöm azt a bizalmat, a melylyel engem Nagyvárad vár s választó polgárainak — igazságosan mondva — többsége annyi éven keresztül ismételten megtisztelt. (Élénk éljenzés.) Higyjék el, a legszebb jutalmat ez nyujtja nekem, ha ugyan voltak érdemeim, azért, a mit a haza ügyeiért tehettem (Élénk éljenzés); a polgártársak bizalma, a mely a legigazabb akkor, ha olyanoktól jön e bizalom, akiket az ember gyermekkorától ismer. (Élénk éljenzés.)

Ezek után kérem, hogy jóindulatukat, barátságukat számomra tartsák meg tovább is, bármi történjék is. (Élénk éljenzés.) Magamat jóindulatukba ajánlom. (Szünni nem akaró élénk éljenzés.)

Elénk éljenzés hangzott fel a beszéd után és *Hlatky* Endre lelkes, meleg szavakkal fordult ujra Tisza Kálmánhoz.

A jelölés.

Ot bizta meg a szabadelvüpártnak szept. 1-én tartott népes gyülése, hogy Tiszát felkérje ujból a jelöltség elfogadására. 22 éve, hogy eltekintve a születés jogától, a politikai hüség össze csatolja a pártot Tiszával. A párt lelkesedik azon, hogy oly férfiut nevezhet magáénak, ki nem egy város, de az egész ország büszkesége. Tisza alapitotta meg a szabadelvü pártot, ő tartja ma is kezében a zászlót s a párt a zászló után akar menni. Oriási érdemei elismeréseként nem adhat egyebet a párt, mint, hogy ujra felajánlja a jelöltséget.

Tisza Kálmán erre a következőket válaszolta:

Abban, hogy a szabadelvü párt elhatározta, még beszámolója előtt felajánlani a jelöltséget, régi munkájának elismerését látja.

Maga részéről határozottan kijelenti, hogy a jelöltséget elfogadja s viszonzásul — és azt hiszi, hogy ezzel többet tesz, mint ha *aprólékos városi érdekeket istápolna* — mindig azok között fog található lenni, kik a reakczió ellen, akár gazdasági, akár vallási téren — harczolnak.

Széll üdvözlése.

Hoványi Géza szól utoljára.

Orömét fejezi ki azon, hogy a párt ismét körében üdvözölheti képviselőjét. A választó polgárokat mindig az a nézet vezérelte, hogy haladásunk igazi záloga legyen a szabadelvüség Ez a meggyőződés inditotta a választókat arra, hogy Tiszát ujra jelöljék.

Kéri bizza meg a párt az elnökséget, hogy ez alkalommal *Széll* Kálmánt és *Podmaniczky* bárót üdvözölle.

Gyenge kis éljen hangzott fel a Széll nevére s a párt megadván a felhatalmazást fél 1 órakor szét oszlott a közönség.

*

Az üdvözlő sürgönyök igy hangzanak.

Nagyméltóságu

Széll Kálmán

miniszterelnök urnak

Budapest.

Az az erős meggyőződés, hogy Magyarországnak ugy szellemi, mint anyagi fejlődését csak a valódi és megingathatlan szabadelvüség biztositja, inditott minket Nagyvárad város szabadelvü polgárait arra, hogy városunk nagy fiát, immár 22 éven át meg nem szünő szeretettel és nem lankadó bizalommal körülvett képviselőnket, Tisza Kálmánt a szabadelvü párt megteremtőjét mai napon tartott beszámolója után ujból és egyhangu lelkesedéssel képviselőjévé kikiáltsuk. Ugyanez a meggyőződés azonban arra is indit minket, hogy ez alkalomból Nagyméltóságodat, mint az országos szabadelvü párt vezérét őszinte ragaszkodással és teljes bizalommal üdvözöljük. A Nagyméltóságod adta programm, a mi programmunk is, Nagyméltóságod politikája, multja, hazaszeretete és fényes tulajdonságai pedig biztositék arra, hogy ezt a programmot a haza üdvére meg is valósitandja. Fogadja Nagyméltóságod ismételten ragaszkodásunk és bizalmunk nyilvánitását.

A nagyváradi szabadelvü párt nevében:

Hlatky Endre,
elnök.

*

Nagyméltóságu

báró Podmaniczky Frigyes urnak.

Budapest.

Nagyméltóságodnak, mint az országos szabadelvü párt elnökének bejelentjük, hogy a nagyváradi szabadelvü párt a mai napon tartott ülésében egyhangu lelkesedéssel Tisza Kálmánt, városunk 22 éven át szeretett képviselőjét képviselőjelöltünknek kikiáltottuk. Fogadja Nagyméltóságod bizalmunk őszinte nyilvánitását.

A nagyváradi szabadelvü párt nevében:

Hlatky Endre,
elnök.

Mindkét üdvözletre a kora délután válasz érkezett.

A miniszterelnök válasza.

Széll Kálmán miniszterelnök a következő sürgönyben köszönte meg az üdvözletet:

Hlatky Endre

pártelnök urnak.

Nagyvárad.

A nagyváradi szabadelvü párt szives üdvözletét nagy örömmel, igaz hálával fogadtam. Egyetértek önökkel, hogy Magyarország állami életének megerősitését, az ország szellemi és anyagi erejének fejlesztését és boldogulását a valódi szabadelvü politika czéljai biztositják. Azok a meleg szavak, melyekkel rólam emlékeznek, nagyon becses előttem. Erőt és kitartást adnak a küzdelemre programmom alapján. Fogadják ragaszkodásuk és bizalmuk e meleg megnyilatkozásaért forró hálámat. *Széll.*

A pártelnök távirata.

B. Podmaniczky pártelnök pedig a következőkben küldött távirati választ:

Hlatky Endre urnak

Nagyvárad.

Hazafias örömmel és őszinte megelégedéssel vette az országos szabadelvü párt e párt megalapitója, mindenkori büszkesége, Tisza Kálmán ő Nagyméltósága ujbóli jelöltetésének hirét. Eljen Tisza Kálmán!

B. Podmaniczky,
pártelnök.

A diszebéd.

A beszámoló után lassan gyülekezett a közönség a Sas nagytermében a diszebédhez.

A főasztal közepén a falon szőnyegen *Tisza* Kálmán arczképe függött.

Az asztalok csinosan voltak diszitve virágokkal.

Pont egy órakor érkezett meg *Tisza* Kálmán, *Beöthy* László főispán, *Hlatky* Endre pártelnök, dr. *Hoványi* Géza alelnök és a képviselőktől kisérve. Érkezésekor éljenzéssel, tapssal és a zenekar tussal fogadta.

A főasztalnál a következők foglaltak helyet: Tisza Kálmán, Hlatky Endre és Beöthy László főispán között, továbbá Széchényi Jenő kanonok, gr. Tisza István, Cziffra Gerő, Sal Ferencz, Sipos Orbán, Reismann Mór, dr. Várady Zsigmond, Fassie Tódor, Szmazsenka Ernő, Papp János, Varró Domokos, dr. Bozóky Alajos, Szunyogh Szabolcs, dr. Hoványi Géza, Telegdy József, Rádl Ödön, Szabó József, Rimler Károly, dr. Konrád Márk, Hegyesi Márton, Őrley Kálmán, gr. Tisza Lajos, Gajári Ödön, Markovits Antal, Papp Miklós, Tisza László, Miskolczy Barna, Vass Imre, dr. Miskolczy Ferencz, Pallay Lajos, Szunyogh Lóránd, Beöthy Pál, dr. Márkus László, dr. Wallner Ödön, Nagy Márton, Reinle Gyula, Fráter Kálmán, Rednik Gábor, dr. Kurländer Ede, Mártonffy Bogdán, Gerő Armin, Nemcsik Károly, dr. Kovács S. János, Huzella Gyula, dr. Radó Ignácz, dr. Gyémánt Jenő, Bölöny György, Meskó Boldizsár, Rózsa Géza, dr. Moskovits József, dr. Sarkadi Lajos, dr. Grósz Menyhért,

Dús László, Ember Géza, Mihelfy Adolf, Hranyiczky Károly, dr. Baróthy Akos, Markovits Károly és dr. Fráter Imre.

A többi asztaloknál még mintegy 100-an foglaltak helyet s igy összesen körülbelül 150-en vettek részt a diszebéden.

A pohárköszöntők.

Az ötödik fogásnál felállott *Beöthy* László főispán s megkezdte a tósztok sorát, ősi szokás szerint a király éltetésével.

Abból indult ki, hogy valamint a körülöttünk jelentkező külső világot, ugy a társadalmat is két erő tartja fenn. Ez szüli a mozgást és biztositja a nyugalmat. Beszéde további folyamán kifejezte, hogy az emberi szellem is áttörné a törvényes korlátokat, ha nem volnának institucziók, jegeczedési pontok, a melyek ezt maguk köré vonják. Ilyen jegeczedési pont a magyar nemzet kegyeletes ragaszkodása a trón iránt. (Felállottak). Különös kegyelem Istentől, hogy most, mikor a közszellem mozgalmasabb, a király iránti ragaszkodás, szeretet oly erős, mint talán soha. — Ő Felségét, a királyt az Isten sokáig éltesse. (Taps és éljenzés).

Pár percz mulva dr *Várady* Zsigmond, szólalt fel. Beszéde formailag igen csinos volt de tartalma természetesen a szónok egyéniségéből folyólag a legtulzóbb liberális, sőt még ennél is több volt.

Beszéde elején visszatért a főispán által hangsulyozott fenntartó erőkre. Majd azzal folytatta, hogy a nagy eszme és nagy ember ritkán találkoznak. A magyar nemzet mindég megtalálta a maga nagy férfiát. Visszapillant a magyar nemzet történetére 1526-tól, aposztrofálja a Rákóczy-kort. 48 kétfele választotta a munkát és eredményt. A kiegyezés után a nemzet és feladat megtalálta a maga emberét, abban a nagy férfiuban, akit ünneplünk s aki 30 évig nyomta rá bélyegét a nemzet haladására. Ilyen haladást addig nem tanusitott Magyarország. 1867-ben az vlot a kérdés, hogy a haladás utjára vigyük az országot. Az elért eredmény Tisza Kálmánnak és a szabadelvü politikának érdeme. — Azt mondják a szabadelvüség kiélte magát. Akik ezt állitják, azok nem tudják, hogy a szabadelvüség büvös pohár, melyből sokat lehet üriteni, de kiüriteni nem lehet.

Ezután rámutatott, hogy mit kiván ő s mit kell megvalósitani az ő szabadelvüségének; ezek a következők:

a kötött birtokok felszabaditása;

az adórendszer igazságos rendezése; (éljenzés)

a születési és törvényhozói jogoknak a népakaratra ruházása;

a kisbirtokos osztály ujjáteremtése. (A kötött birtokokhoz jutás révén ?)

Akik ezzel szembe akarnak szállni, azok csak sürgetik a szabadelvüség közeli győzelmét.

A tószt végén emelkedettebben szólt:

Hálával gondoljanak arra a férfiura, aki a hazát felemelte. 22 évvel ezelőtt egy frigy létesült Nagyváradon, amelynél nem mondták ugyan el a holtomiglan és holtodiglant, de ez a frigy éveken át fejlődött. Ezért ennek láttára felébred lelkesedésünk s bár nem az egész életre szólt a frigy, hozzuk most bele szivvel-lélekkel ezt a szót: holtodiglan! (Eljenzés). Isten éltesse Tisza Kálmánt! (Taps és éljenzés.)

Hegyesi Márton a szabadelvü párt ünneplő közönségéhez szólott. M dőn most Tisza Kálmánról megemlékeznek, aki a szabadelvü párt megalakitója, meg kell emlékeznünk arról, aki ma a szabadelvü párt vezére. Tisza Kálmán ma közkatona, de a vezérkar a régi. A vezért az az eszme vezeti, abból nem enged semmit, amit Tisza vallott a multban és vall most. Ez a vezér Széll Kálmán. (Eljenzés.) Arra a szabadelvü pártra, melynek Tisza Kálmán a vezére, s arra a kormányra, a melynek Széll Kálmán a vezére, emeli poharát. (Gyenge éljenzés.)

Dr. *Radó* Ignácz hivatkozott dr. Várady beszédének befejezésére. Ünnep, mikor T. K. közzénk jön. A magunkénak tekintjük, mert itt nőt fel, itt nőt a szárnya, hogy magasra nőjjön. Ideális magaslatra emelkedett A mi büszkeségünk haza jött, mint közlegény, de ugy, hogy a tábornokok a besprechungnál haptákban hallgatják. Tisza Kálmán maga egy programu, egy magasztos elv. A vármegye vezéregyénei és polgárai rendületlen hivei a szabedelvüségnek és Tisza Kálmánnak. Elteti Biharvármegye szabadelvü embereit. (Eljenzés).

Dr. *Gyémánt* Jenő azt a kiváló férfiut élteti, a ki a várost és a megyét kormányozza bölcsességgel s akivel szerencsés Nagyvárad és Biharmegye. Az ő egyénisége előtt minden párt tisztelettel hajol meg. Igazságos mindenkivel szemben s minden társadalmi akczió élén áll. A mi főispánunk (éljenzés) minden tekintetben szabadelvü, igy ösmeri az ország. Poharát Beöthy László főispánra emeli.

Zajos taps, szünni nem akaró éljenzés követte a beszédet, a melynek a közönség jórésze csak a végét értette.

Ezután egyik másik asztalnál gróf Tisza Istvánt és Gajáryt kivánták hallani, de egyik képviselő sem reagált a halljukokra.

Jóval később, mikor már sokan elhagyták helyeiket, felszólalt a zajban röviden Tisza Kálmán. Szavait csak a közvetlen mellette ülők és állók hallották. Néhány frázis után azt mondá, hogy akarták az ifju gróf Tiszát hallani, érjék be az öreggel; reméli meghallgatják. Az Isten áldja meg nemcsak a magyar nemzetet, de abban Nagyvárad polgárait is családjaikkal.

Asztalbontás után *Tisza* Kálmán *Hlatky* Endrével a Tisza-házba hajtatott.

Az ebéd menüje a következő volt:

Csirke leves.
Tok szeletekben.
Remoulad mártással.
Bélszin
Madeira mártás
Pástétommal.
Crémes és almás lepény.
Pulyka)
Malacz) sültek.
Borju)
Saláta, ugorka.
Giardinetto.
1 üveg bor.

A zenét a Bura Testvérek kitünő zenekara szolgáltatta.

—

Látogatás a Velenczei „Népkör“-ben.

Pont 4 órakor a szabadelvü párt táborkarával, a főispán, *Hlatky* Endre, *Hoványi* Géza társaságban *Tisza* Kálmán a város diszfogatain kihajtatott Várad-Velenczére, hogy beváltsa kilátásba helyezett obligát látogatását, melyet a Népkörnek tett, midőn az egylet őt disztagjává választotta.

A nem mindennapi esemény nagy szenzácziót okozott Tisza leghivebb választóinak negyedében. A Kolozsvári-utcza ünnepi szint öltött s a »Népkör« környékén hatalmas néző közönség ácsorgott, hogy szemtanuja legyen a mult hatalmas emberének megjelenése alkalmából lejátszódó jeleneteknek.

A rend fentartására *Réz* Bertalan r. biztos vezetése alatt sok rendőr volt kivezényelve. A megérkező exgenerálist zajos éljennel fogadták. A lépcsőnél ***Virányi*** Győző üdvözölte és bevezette a kör helyiségébe, melyet ez alkalomra ***Farkas*** József mükertész izlésesen és pazarul feldiszitett szép délszaki virágokkal.

Azután előlépett a kör alelnöke *Domokos* Károly s szép lendülettel előadott beszéddel köszöntötte Tiszát, melynek egyik paszusa igy hangzik:

Népkörünk, melynek czélja a tiszta honszeretet, a szellemi és erkölcsi müveltség fejlesztése a vallás és nemzetiségre való tekintetnélküli felebaráti szeretet ápolása, mindenkor igyekezett felülemelkedni a politikai pártszenvedélyeken s ennélfogva Nagyméltóságodnak a haza szolgálatában eltöltött munkás élete kiváló érdemeinek ***méltatását a történelemnek hagyva fenn, mi mint erkölcsi testület nem a politikai hatalom, nem a társadalmi tekintély és befolyás birtokosának kegykeresésére, hanem csakis nagyrabecsülésünkről***, őszinte és igaz tiszteletünkről óhajtottunk tanubizonyságot tenni akkor, a mikor Nagyméltóságodat e szerény 30 éves multu kör disztagjául egyhangu lelkesedéssel megválasztottuk.

A nagyhatásu, szép beszédre Tisza Kálmán röviden, megindult szavakkal válaszolt s megköszönte a hozzá intézett szivélyes szavakat, hangsulyozta, hogy élénken óhajtja a kör fenállását, mely a társadalmi egyenlőség és a humanisztikus törekvések harczosa, azért is kereste fel 70 éves korában személyesen.

Az öreg generális gyenge hangjai hatalmas éljenzésben vesztek el. Azután helyet foglalt s beszélgetésbe eredt a kör tagjaival Istvánffy Józseffel, Szmetka Györgygyel, Virányi Győzővel, Farkas Józseffel és Feldman Mórral, kiket Hlatky Endre és Domokos mutatott be a vendégnek. Tisza ugylátszik tudomást vett Hlatky utján a kör válságáról, mert az egylet anyagi helyzete felől többször jóindulatulag kérdezősködött, s kilátásba helyezte támogatását.

Azután Hlatkyval és a főispánnal együtt szép kézirással beirta a nevét a vendégkönyvbe s ezzel a látogatásnak vége volt. A távozó illusztris vendégeket s a tömeg ujból megéljenezte.

Tisza távozása után választmányi ülés volt, melyen köszönetet szavaztak az alelnöknek a fogadó beszédért a Tisza látogatását is megörökitették a jegyzőkönyvben.

*

Tisza Kálmán az éjjel a 11 órai személyvonattal, a beszámoló alkalmából Nagyváradon időzött képviselők társaságában Budapestre utazott.

—

Apróságok.

Zászló diszről nem beszélek, tartva magam Kálmán királyunk rendeletéhez, hogy, ahol nincs, ott ne keress.

Kezdem tehát a fogadtatásnál.

Ekes szavu főjegyzőnk azzal lepte meg szevetve tisztelt képviselőnket a fogadtatásnál, hogy tulajdonképpen nekünk kellene beszámolni, nem neki.

Tisza idegesen rántotta fel szemöldökeit. Valószinüleg nem tudta, hogy arról akarunk-é elszámolni, amit nem kaptunk meg képviselősége alatt, vagy arról, amit elvittek tőlünk ugyan ezen idő alatt.

Kisült azonban, hogy csak a hálánkról akarunk beszámolni.

Tisza megkönnyebbült, tudta, hogy igy nem fog hosszura nyulni a beszéd.

* * *

A Sas-utczát, legnagyobb forgalmu utunkat elzárták tegnap délelőtt a forgalom elől.

Ott tanakodtak rajta, hogy mi készül.

Egyházi körmenet ? Nem akkor szabadon dübörögnek a kocsik. Uj ötven éves jubileuma az aradi vértanuknak ? Nem akkor is dübörögtek sza-

badon a kocsik. Király fogadtatás talán? Nem, akkor se volt elzárva az utcza.

Valaki ki sütötte, hogy Tisza fog erre jönni, azért nem járhat ember fia e földrészen.

De azt is tagadásba vették.

— Hát ha a választói jönnek? Azokat sem eresztik át.

— Azok nem erről jönnek.

— Hát?

— Nos! Katona város felől szabad az ut.

Ez a mondás azonban tulzás. Keresztények is voltak a gyülésen. Az egész megye, a hivatalok a jegyzők stb.

* * *

Sokan azt mondták, hogy vihar lesz még a Tisza beszédéből.

Csakugyan sok kényes pontot érintett, de én nem félek vihartól.

Mikor Tisza bevégezte beszédét, egy része felállott a hallgatóknak és ugy éljenzett s a zugó éljen alatt láttam feltünni a szivárványt teljes szinpompájában az állók közötti, Roth, Gelb, Grün, Blau, Schwarcz auf Weiss.

A szivárvány a béke jele.

* * *

Érdekes ismerősre tett szert egyik ujságiró kollégánk.

Hogy melyik lap segédszerkesztője volt azt nem áruljuk el, de az öt napilap közül sem a Nagyvárad, sem a Tiszántúl, sem a Napló, sem a Friss Ujságé nem volt.

Szorgalmasan jegyezte a névsort, egyszer csak megütközve kérdi:

— Ki az az ur ott?

A kollégák odanéznek s szerényen adják a felvilágositást:

— *Szinyogh* Szabolcs, a *Szabadság* főszerkesztője.

* * *

Megjegyezhetném még, hogy a Tisza sugását is felülmulta az az éljen, mikor a jelöltre kiáltották, de a szél zugása is meghallatszott az éljen miatt, mikor a miniszterelnökről esett szó. De ezt könnyen félre érthetné valaki pletykálni pedig nem akarok.

Kóby.

Uj Korszak.

Ilyen czimmel indul meg Budapesten egy uj lap, mely ha igéreteit beváltani képes lesz s ha a programmjában kifejtett eszméket el tudja terjeszteni, akkor csakugyan uj korszakot fog nyitni a magyar közéletben.

Programmjában benne vannak ilyen pontok, mint:

Védeni a népet minden vonalon. Az állam, ha bérbe adja birtokait, a föld népét részesitse előnyben. Nyujtsunk egyáltalán módot, hogy az eladás alá kerülő földeket *magyar* emberek vehessék meg.

Hozzunk be egyszerübb és gyorsabb eljárást valamennyi ügykezelés terén.

Vegyük elejét az elővételi uzsorának.

Hozzuk be az önálló vámterületet, azonban kellő óvintézkedésekkel, nehogy a svindliparnak legyen belőle haszna.

Legyen a közoktatás a szegények számára ingyenes. A közegészségügy javitására nagyobb gond forditandó.

Végül pedig: a felekezetnélküliségről szóló törvény eltörlendő s az összes keresztény felekezetek fogjanak kezet Magyarország magyar jellegének megóvására s ne türjük, hogy mindenben a felekezetnélküli és zsidó elvek uralkodjanak.

Ezeket az elveket vallja magáénak az uj párt, mely »*Országos kereszténypárt*« nevet vett fel. A párt olyan elveket hirdet, a melyeket régen vallanak sokan, de pártszervezetben még kifejezésre nem hoztak. Meglátjuk, sikerül-e most?

A párt egyelőre hetilapot indit *Uj Korszak* czimmel, melynek előfizetési ára egy évre nyolcz korona. Később napilapot is adnak ki. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII. Csömöri-ut 44.

Az uj választások hire tehát már egy *uj pártot* hozott létre, melynek közlönye van, de — lesznek-e szavazói és lesz-e mandátuma?!

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, szept. 4.

Felhő a viharban, a bibicz és vadrucza a tavon nem kavarog ugy, mint a hogy a sok kormánypárti jelölt tolong a Ház folyosóján a miniszteri szoba előtt. Ott szoronganak, körülfogják *Hazayt*, a miniszterelnök titkárát és lesik ajkáról a boldogitó szót:

— X. Y.-t szivesen látja a kegyelmes ur!

Mire azonban sorra kerülnek, delet is elharangozzák, egy órát, két órát is elveri már az óra.

Benn a teremben a kvóta-döntés van napirenden. *Rátkay* László és *Polónyi* Géza kétségbe vonták a királyi döntés törvényességét, mert nem voltak meg a törvény diktálta feltételek.

Buzáth Ferencz a néppárt részéről a kvótaemelést kifogásolta. *Széll* miniszterelnök védelmezte a jelentését, a függetlenségi párt pedig *névszerinti szavazást* kért. A szavazás eredménye az volt, hogy a többség elfogadta a kvóta-döntést.

Ezután interpellácziók következtek.

Kossuth Ferencz interpellácziója elmaradt, mert a pártvezér megbetegedett. De nagyon érdekes volt *Mülek* Lajos interpellácziója, a ki ahban vonta kérdőre a miniszterelnököt miért nyilatkozott és dolgozott *az ellen, hogy a főváros visszakapja a bécsi muzeumokból történeti ereklyéinket.*

Széll azzal védekezett, hogy nem emlékszik, hogy ilyen nyilatkozatot tett volna. Majd megvizsgálja az ügyet.

Ennek utána a néppárt uj embere, *Ernst* Sándor, egy fiatal rokonszenves pap, pár napi képviselőségét felhaszn lta interpellácziára: a privigyei választáson való visszaélések dolgában.

Ugron Gábornak a politikai életből való visszavonulásának hire nagyban foglalkoztatta a folyosót. Sem Ugron, sem Bartha nincsenek a házban, hogy felvilágositást adhassanak.

*

Elnök *Tallián* Béla 10 órakor nyitja meg az ülést.

Elnök bemutatja a miniszterelnök átiratát, mely szerint a király a Ház tagjait szeptember hó 9-én fogadja.

Belilska Béni előadó bemutatja az állandó igazoló bizottság jelentését, mely szerint *Steiner* Ferencz és *Ernst* Sándor megválasztott képviselők 30 napi fenntartással igazoltatnak.

Elnök bejelenti, hogy *Kossuth* Ferencz bejelentett interpellatioja elmarad.

Következik a napirend.

A kóta-döntés.

Rátkay László: A saját és pártja nevében is tiltakozik a kvótának királyi döntése ellen. Törvénytelen és jogtalan a király önhatalmu döntése. A magyar közjogot sérti, a nemzet jogát megtámadja. Ezt nem tudomásul venni, de tárgyalni kellene. Megkéne vitatni mennyire igazságos, mennyire méltányos a magyarokra ez a döntés. Magyarországnak nincs szüksége a kvótára, rendezkedjünk be önállóan és sokkal nagyobb lesz az áldás az országra. Tiltakozik a kvóta emelése ellen s a királyi döntés ellen óvást emel. (Helyeslés balról).

Buzáth Ferencz pártja nevében is kijelenti, hogy a *néppárt* hisz ugyan a 67-es kiegyezésnek, de mindenkor *küzd és küzdeni fog a kvóta felemelése ellen.* (Helyeslés a balközépen.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Reflektál Rátkay és Buzáth felszólalásaira s velük szemben megvédi a kvóta királyi döntését. Azt hiszi, hogy az teljesen mellékes, hárminő névvel is ruházzuk fel a döntést, a fő dolog az, hogy törvényes-e a kérdés, a királyi döntés. O. a miniszterelnök bő alkalmat adott a háznak annak megvitatására, hogy ez az eljárás törvényes-e vagy sem. A döntés törvényes megegyezés alapján történt s igy a mult tradiczióinak és a törvény intézkedéseinek megfelelő. Itt nem jogok csempészéséről, de jogfolytonosságról van szó. A mikor a bizottságok megegyezni nem tudnak, a királyt illeti a döntés.

Kéri az átiratot tudomásul venni. (Helyeslés jobbról).

Polónyi Géza: Tisztán és minden kétséget kizárólag be ak rja tgazolni, hogy a miniszterelnök beszéde nem egyébb, mint alkotmányos jogaink bitorlása. Láttuk a multban, a királyi döntés évről-évre már-más formában lett a háznak bemutatva. Nézzük a tárgyalások folyamát. A Reischrath bizottsága kereken kijelentette, hogy a kvóta-döntést jelenlegi formájában egyáltalán nem hajlandó tárgyalni; a magyar képviselőház bizottsága pedig ennek a kérdésnek a tárgyalásába sem bocsájtkozott. Már most kérdi, hol itt a meg nem egyezés ténye? Hisz az osztrákok nyiltan bevallották, hogy velünk tárgyalni nem akarnak. S akkor a Felség elő áll s dönt önhatalmulag. Olyan szerződés pedig, mely az egyik fél határozott ellenkezése mellett jön létre, nem lehet jogérvényü és a népek jogainak legmesszebb menő kijátszása. Ez több mint törvényszegés, ez közeledés az alkotmány kiforgatásához.

Most is, mint annyiszor kijelenti, hogy a királyi döntést törvénytelennek tartja s a nemzet nevében tiltakozik ellene.

Rátkay László: Félremagyarázott szavait magyarázza meg.

Széll Kálmán miniszterelnök: Polónyi nagyon sötéten festi a királyi döntés jogosságát, jóllehet ennek törvényes voltát nem tagadhatja meg, kéri azt tudomásul venni.

Polónyi Géza félremagyarázott szavának igazitásául kérdi, igaz-e ez a mit a törvény a döntésre vonatkozólag előir, hogy a király csak akkor dönthet, ha a számarányra vonatkozólag megegyezni nem birnak a bizottságok. Ha ezt irja elő a törvény igy a Felség döntése nem jogos, nem törvényes!

Széll Kálmán miniszterelnök: Polónyi előbbi szavaira adott válaszát magyarázza s a kormány védekezési jogát kiemelve tiltakozik a törvénytelenség vádja ellen. Kérdi, hol van a törvény czikkben megirva az, hogy a két országgyülés nyilatkozata előtt dönteni nem szabad? (Nagy zaj). Bizonyitja a döntés jogosságát.

Elnök jelenti, hogy a függetlenségi párt névszerinti szavazást kért.

Öt percz szünet.

Szünet után

Elnök elrendeli a névszerinti szavazást. A szavazást *S* betünél kezdik. Ellene szavazott 35. mellette 112 igy a ház többsége a királyi döntést tudomásul vette.

Ezután következtek az

Interpellácziók.

Ezután két interpellácziót intéztek a miniszterelnökhöz.

Mülek Lajos hosszabb bevezetés után kérdi a miniszterelnököt, hogy van-e tudomása

a főváros azon mozgalmáról, mely a hazai régészeti és mütörténelmi emlékeknek Bécsből leendő visszaszerzését czélozza. Igaz-e, hogy a miniszterelnök Budapest kérelmét megtagadta? — Mivel indokolja a miniszterelnök e hazafiatlan eljárását?

Széll Kálmán miniszterelnök kéri a képviselőt, ne használja vele szemben a hazafiatlan jelzőt. Igéri, hogy utána fog járni, hogy az a mozgalom milyen stádiumbanvan s fog igyekezni a szerint intézkedni.

Mülek Lajos szivesen visszavonja a *hazafiatlan* jelzőt, a választ tudomásul veszi.

Széll Kálmán miniszterelnök ujból biztositja, hogy az ügyet magáévá teszi

Ernszt Sándor dr. interpellácziót intéz a miniszterelnökhöz, mint belügyminiszterhez, a *privigyei* választási visszaélések ügyében.

Széll Kálmán miniszterelnök igérte, hogy a panaszokat sürgősen megvizsgálja.

Ezzel az ülés véget ért.

Kik fizetik a legtöbb adót.

— A virilisek névjegyzéke. —

Nagyvárad város igazoló választmánya összeállitotta az 1902. évre a legtöbb adót fizetők névjegyzékét, akik e réven a jövő évi január 1-től tagjai lesznek a város törvényhatóságának.

A névjegyzéket 30 napi közszemlére teszik ki s az ellen felebbezéssel élhetnek, akik valakinek a bevételét vagy kihagyását kifogásolják.

A névjegyzék a következő:

		Korona	Fill.
	Id. Rimanóczy Kálmán	5952	56
	Rendes Vilmos (kétszeresen szám.)	5592	26
	Guttmann József (választott is)	4518	68
	Deutsch K. Ignácz	3540	78
	Knapp Sándor	3529	28
	Lévay Zsigmond	3226	16
	Steiner M. Albert (kétszeres)	3071	80
	Farkas Izidor (kétszeres)	2913	60
	Némethy Károly	2644	68
10	Weiszlovits Adolf	2589	28
	Füchsl Mór	2526	48
	Mihelfy Pál (kétszeres)	2513	30
	Bartsch Sandor	2503	82
	Ifj. Ullmann Izidor	2489	86
	Oláh Ferencz	2466	40
	Munk Jakab	2341	14
	Dr. Munk Béla (kétszeres)	2231	—
	Dr. Moskovits József (vál. és két.)	2124	20
	Papp György	2030	25
20	Harmathy Károly (kétszeres)	2024	—
	Weinberger Jakab	1901	89
	Molnár Lajos (kétszeres)	1894	08
	Nyiry György (kétszeres)	1754	18
	Bognár Sándor	1714	86
	Kuncz Gusztáv (kétszeres)	1680	84
	Dr. Kutiák Agoston	1673	36
	Dr. Sonnenfeld Zsigmond (kétszeres)	1651	50
	Diósi Lajos	1618	12
	Bottó Ferencz (kétszeres)	1615	92
30	Poynár János	1585	—
	Ifj. Moskovits Mór (kétszeres) uj	1578	20
	Moskovits Miksa (kétszeres) uj	1578	20
	Moskovits Adolf uj	1566	67
	Ovári Sándor	1531	34
	Mandel Adolf	1467	64
	Dr. Mihelfy Lajos (kétszeres)	1417	32
	Rothmann Jakab (kétsz.)	1415	56
	Miskolczy Barnabás (kétsz. vál.)	1404	24
	Száhlender Károly (kétszeres)	1289	24
40	Weimann Béla (kétszeres)	1225	—
	Piesz Áron	1215	69
	Heringh Sándor (kétszeres)	1181	48
	Dr. Moskovits Miklós (kétsz.) uj	1169	26
	Dr. Perczel Adolf (kétsz.) uj	1168	04
	Sonnenvirth Bernáth	1147	48
	Müller Salamon	1118	55
	Rádl Ödön	1113	56
	Köblös Ferencz uj	1086	70
50	Sebestyén Lajos uj	1070	16
	Markbreit Sándor (kétsz.)	1054	94
	Sztarill Ferencz uj	1045	70
	Sal Ferencz (kétszeres)	1025	84
	D. Gyémánt Jenő (kétsz.) uj	1020	—
	Dr. Dőry Ferencz (kétszeres)	1013	—
	Balogh Döme	990	56
	Frankl Lázár uj	985	54
	Stern Márton uj	992	38
	Szüts Sámuel (kétszeres)	972	80
	Ifj. Kohn Sámuel	957	86
60	Janky József (kétszeres)	950	36
	Hillinger Lipót	945	38
	Pekanovits Imre	941	32
	Póttagok lesznek:		
	Deutsch Simon	918	80
	Dr. Kazay Kálmán	916	12
	Huzella Gyula (kétszeres)	910	02
	Mihalovich János	909	74
	Léderer Dávid	909	72
	Dr. Mayer László (kétszeres)	895	40
	Erdélyi József (kétszeres)	288	—
	Germán Károly	879	29

A nevek után kimutatott számok az illetők általfizetett évi állami adót mutatják.

UJDONSAGOK.

50 éves találkozó.

A véletlen egy magában igen-igen ritka ünnepélynek tett részesévé a napokban (szept. 3-án) a premontrei rend kassai főgimnáziumában. Félszázados találkozóra gyültek össze az őszbevegyült iskolatársak a kiket az isteni Gondviselés az élet nehéz küzdelmeiben megtartott friss egészségben, hogy viszont láthassák azon iskolatársaikat, a kikkel ezelőtt 50 évvel jártak a kassai premontrei rend főgimnáziumának nyolczadik osztályába, vagyis 1851-ik évben.

Ha egykori iskolatársak tiz-tizenöt év mulva találkoznak, az is örvendetes körülmény, mert az élet küzdelmeiben egy évtized is óriási változásokat idézhet elő, de egy félszázad utáni találkozás! párját ritkitó esemény.

Az ünnepély Te Deummal és misével vette kezdetét, melyet a já-zóvári rend praelátusa dr. *Takács* Menyhért mondott. Mise után az összegyült tanuló ifjuság zászlóval vonultak a jubilánsokkal egyetemben a diszbe öltözött tanári karral a főgimnázium disztermébe nagy közönség részvételével. A hol az emelvényre lépett dr. *Horváth* Balázs remek szép beszéddel üdvözölte az ötven év előtti jelen volt iskolatársakat. Beszédében különösen kiemelte, hogy az a hazafias irány, a melyet elődei a német világban a tudományok mellett a tanulók szivébe csepegtettek fogékony talajra hullottak és mint a jelen ünnepélyen jelenlevők is igazolják, a hazának hasznos kiváló férfiakat neveltek, a mely nevelési rendszert ők is az utódok a tanári székben mindig követtek és követni fognak. A jubilánsok szivélyes üdvözlésével éljenzések között végezte beszédét. Ezután a jubiláns iskolatársak egyike, nyugalmazott vasuti felügyelő *Polinszky* lépett a pódiumra és kidolgozott müvéből olvasta fel az ezelőtt ötven évvel történt iskolai eseményeket, név szerint felolvastk az akkori iskolatársakat, felemlitvén, hogy 117-en voltak az osztályban a kik közül jelen vannak ***kilenczen***, ma él közülök ***huszonöt***, kik nagyobbrészt megigérték részvételüket, de nagyobbára betegség akadályozta az eljövetelben őket. A jelenvoltak éljenzése között hivta meg jubiláns társait egy fényképfelvételre és a tiz év elteltével a gyémánt jubileumra. Végül dr. *Takács* Menyhért praelátus hivta meg szivélyes szavakkal a jubilánsokat *Jászóvárra*, hogy tekintsék meg a helyet, a hol nevelkedtek a félszázad előtti premontrei tanárok és nevelkednek utódaik ma is, Ezzel végződött a lélekemelő jubileum.

Ky— Ar--

———

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

Szeptember 5. Közigazgatási ülés a városházán d. u. 3 órakor.
Szeptember 8. Állami tisztviselők gyülése a törvényszéknél.
Szeptember 12. Városi közgyülés.
Szeptember 18. Megyegyülés.

—

* **A megyei tisztviselők vasárnapja.** Biharvármegye törvényhatósága elhatározta, hogy tisztviselőit részesiti a vasárnapi munkaszünet kedvezményében s vasárnaponként csak felváltva, inspekcziós rendszer szerint kell a tisztviselőknek megjelenni a hivatalokban, hogy az esetleg előforduló sürgős ügyeket intézzék el. Ez által a tisztviselők 3—9 heti időközökben kötelesek vasárnap a hivatalba felmenni. Az uj rendszert már hónapokkal előbb életbe léptették. A belügyminiszter a vármegye ezen határozatát jóváhagyta. — A többi hivatalokban is helyén való lenne ez a beosztás.

* **Közigazgatási ülés.** Nagyvárad város közigazgatási bizottsága ma, csütörtökön, szeptember 5-én délután 3 órakor tartja rendes havi ülését.

* **Állami tisztviselők fizetésrendezése.** *Medvigy* Mihály kir. itélőtáblai tanácselnök felhivást bocsátott közre az állami tisztviselők, — az égetően szükségesnek bizonyult s nagyon is időszerü — fizetésrendezése ügyében. A felhivás a következő:

> Felkérem az összes nagyváradi áll. tisztviselőket, hogy a fizetésrendezés tárgyában folyó évi ***szeptember 8-án*** délelőtt 11 órakor a kir. törvényszék I. emelet 40. számu szobájában tartandó ***közgyülésre*** mentől tömegesebb számban megjelenni sziveskedjenek. *Medvigy* Mihály s. k.

* **Udvari gyász.** Néhai ***Jenő Maximilianovics Romanoffsky*** herczeg, leuchtenbergi herczeg ő császári fenségeért udvari gyász fog viseltetni folyó évi szeptember hó 5-dikéiől csütörtöktől kezdve nyolcz napon át, változtatás nélkül, bezárólag szeptember hó 12-ig.

* **Miért jó a Tisza látogatása?** Katonaváros tegnap örömmámorban uszott, hogy ***Tisza*** Kálmán képviselőnk meglátogatta a Népkört. Erre az örömre a fogadtatás gyönyörein kivül is volt más oka, különösen a Kolozsvári-utcza lakosainak. A magas vendég tiszteletére a hatóság kitisztitatta az utczai folyókákat s felsepertette az utczán összegyült szemetet. Nem ártott volna a Kolozsvári-utcza elején levő faggyu-olvasztót is ez alkalommal működésbe hozni, legalább a város ügyeinek intézőiből álló kiséret élvezte volna azt az egészségölő óriási büzt, amelylyel ez az ipartelep a város közepén megfertőzteti a levegőt.

* **A nagyszalontai kórház nem nyilvános.** Nagyszalontán a veres kereszt-egylet fiókja kórházat állit fel s a gyógyintézet részére kérte a belügyminisztertől a nyilvános jelleg engedélyezését. A miniszter értesitette Biharvármegyét, hogy mindaddig, amig a kórház a nyilvános gyógyintézetekhez füzött követelményeknek nem felel meg, a nyilvános jelleget nem adja meg.

* **A magyar benczések jubileumához.** A budapesti tudományos egyetem tanácsa augusztus 31-én tartott évzáró ülésén az elnöklő rektor, dr. *Kisfaludy* A. Béla meleg szavakkal emlékezett meg a vallásos és hazafias érdemekben gazdag pannonhalmi Szent Benedek-rendről s inditványára elhatározta a tanács, hogy a jeles tanitó rend főpapjához, dr. ***Fehér*** Ipoly főapáthoz a megelőző héten szerény csöndben ünnepelt kilenczszázados jubileuma alkalmából az egyetem nevében üdvözlő iratot intéz.

* **Kolozsvári kaczérfrajlák.** Nem valami örvendetes dolog volt eddig a fiatalságnak a Kolozsvárra utazgatás. Az a sok szigorlat, meg a sok keményszivü tanár, meg a sok vizsgadij ... hej, beh keserves dolog azt a sok szép ropogós huszkoronás bankót ott hagyni! Nem is számitva arra, hogy az odautazók jórésze hiába pazarolta a szép pénzt: elhasal. Ezentul még szomorubb lesz kincses Kolozsvár városa. A város eddig is kimondta szabályrendeletben, hogy a kávéházakban (s ezek ragyognak ám Kolozsvárt az elegánciától!) tilos a kassza tündéreinek fényes trónusukat elhagyni s a vendégek közé vegyülni. Ez azonban nem sokat használt, itt is, ott is megszegték a különben igen okos rendeletet. Most aztán uj szabályrendelet készül, a mely szerint a kasszatündéreknek legalább is *félszázados* multtal kell dicsekedniök: 50 éven alul senki sem lehet kaczérfrajla. Hogy milyen a mult, az teljesen mindegy, de az bizonyos, hogy félszázados mult után lehet valaki bármi, csak *tündér* nem. Ezeknek bátran megengedhetik, hogy a vendégek közé vegyüljenek — nem lesz abból semmi veszedelem. Legfeljebb kissé homályosabb világitást kell majd a kávéházakba bevezetni.

* **Elhunyt urnő.** A megyeszerte ismert és tiszteletben álló *Lovassy* családot sulyos csapás érte. *Lovassy* Albertné született *Balogh* Karolin urasszony tegnapelőtt hirtelen elhunyt Robogányban, halála által gyászba boritva a *Lovassy*, *Nadányi*, *Balogh* és *Sebess* családokat. Az elhunytban *Lovassy* Andor kitünő irótársunk, Torda-Aranyos **vármegye főjegyzője** édes anyját gyászolja. A boldogult urnő temetése ma délután 4 órakor lesz Nagy-Szalontán.

* **Letartóztatott képviselőjelölt.** A magyarországi ujjászervezett szocziáldemokrata párt hivei a *bihari* kerületben *Mészáros* József fővárosi iparost léptették föl képviselőjelöltjüknek. Mészáros választóinak hivására a minap *Paptamásiba* érkezett, de tudomására adták, hogy a szalárdi főszolgabiró a jelölő népgyülést betiltotta. Erre a képviselőjelölt hiveivel egy vendéglőbe ment értekezletre. Azonban az értekezletet a városbiró többedmagával szétugrasztotta, a képviselőjelöltet letartóztatottnak jelentette ki. Be is kisértók tüstént a községházára, hol fogva tartották. Szalárdról, Biharból, Nyüvedről, Fugyi-Vásárhelyről a hirre nagyszámu néptömeg gyült össze, melynek fenyegető föllépésére bocsátották csak szabadon Mészárost, meghagyva neki, hogy a községet azonnal hagyja el. Az ujjászervezett szocziáldemokrata párt az esetről jelentést tett a miniszterelnöknek. A szocziálista választók e hónap 22-ére Szalárdra ismét jelölő gyülést hivtak egybe, melyre nagyban készülnek. A párt központi vezetősége most hat embert küldött a bihari kerületbe, hogy az odatartozó negyven község népét a népgyülésre összehozzák.

TANUGY.

—

Beiratások a zeneiskolába.

A nagyváradi nyilvános zeneiskolában is javában folynak a beiratások. Már eddig sok tanuló iratkozott be. A zeneiskola be van rendezve az összes fuvó, vonó és ütő tanszakokra; elsőrangu okleveles zenemesterek vezetése alatt rövid 4 éves fennállása óta országos hirnévre tett szert; a távol vidékről is sokan keresik fel az iskolát, mert a mellett, hogy a zenében rövid idő alatt nagy előhaladást tehet a tanuló, a tandij is oly alacsony, hogy azt a legszegényebb tisztviselői kar is meggyőzheti; a tandij évenkint 20—50 frt közt változik; az előkészitő és első osztályokban 20, a magasabb osztályokban mindig több-több. Beiratások eszközölhetők *Réz* Mihály igazgató irodájában (Polgári fiuiskola I. em. 21. ajtó) naponkint d. e. 8—12 és d. u. 3—5-ig.

EGYESÜLETEK.

—

A kath. kör választmányi gyülése.

A helybeli Kath. kör igazgató-választmánya tegnap tartotta első gyülését a nyári szünet után. Jelen voltak: *Palotay* László kanonok, *Dús* László, *Bereczky* Géza, *Fetser* Antal apátkanonok, *Kelemen* Kálmán, dr. *Karácsonyi* János, dr. *Vucskics* Gyula, *Stark* Gyula, *Pekanovits* Imre, *Böszörményi* Géza, *Gábriely* Lajos, *Szücs* István, *Gálbory* Sámuel és dr. *Imrik* Gusztáv titkár.

Első tárgy volt az egyesület képviseltetése a novemberi orsz. katholikus nagygyülésen; e tisztlet *Palotay* László egyházi és báró *Gerliczy* Ferencz világi elnököt bizták meg s a tagokat felszólitják, hogy minél többen csatlakozzanak hozzájuk.

Stark Gyula háznagy jelentést tett, hogy a gázvilágitás ujabb, jobb berendezése és az Auer-égők behozatala megtörtént, a jelentést tudomásul vették s egyuttal felhatalmazást adtak arra is, hogy a kör helyiségébe czélszerü szellőztető-készülők vezettessék be.

Végül pedig felkérik az ünnepélyrendező bizottságot, hogy az októberi gyülésre teljes téli programmot terjesszen elő.

SZINHAZ.

—

A szinügyi bizottság ülése. A nyári nagy szünet után e hó 7-én gyül össze első ülésre a szinügyi bizottság. Az ülésre *Hoványi* Géza dr. elnök a következő meghivót bocsátotta ki:

A szinügyi bizottság tagjait felkérem, hogy folyó hó 7-én d. u. 3 órakor a városház tanácstermében tartandó bizottsági ülésen résztvenni sziveskedjenek.

Kelt Nagyváradon, 1901. szept. hó 4.

Dr. Hoványi Géza,
biz. elnök.

Tárgyak:

Somogyi Károly szinigazgató által beterjesztett társulati tagok; a városi tanács és a vidéki szinészet országos felügyelőjének megkeresvénye tárgyában határozathozatal.

A szinház megnyitása.

September 28-án, szombati napon nyilik meg ismét a nagyváradi Szigligeti-szinház. Lesznek megint tapsok és pisszegések, szinházi primadonna-pártok, fogják gáncsolni és dicsérni az igazgatót, a titkárt, a rendezőt, a sugót, az összjátékot és a világitást, épp ugy, mint tavaly.

Egyet azonban nem szeretnénk: ha a szini idény ugy végződnék, mint tavaly.

A társulat most egy éve ugy jött közénk, mint a nagyváradi állandó szinészet első fecskéi. Örömmel fogadtuk őket már csak azért is, hogy *jöttek* a tavasz hirnökeit mindig örömmel szokiuk üdvözölni. Elnéztük a gyengéket s kiemeltük, a mennyire csak lehetett, az egyesekben meg-megvillanó tehetség szikráit. Szóval lehető gyöngéden kezeltük a tollat, a mikor a társulatról irtunk, hadd érezzék magukat rögtön otthonosan szinészeink.

Ez volt az egész nagyváradi kritika álláspontja, különösen eleinte. S tényleg annyit elértünk, hogy Nagyvárad ma épp oly jó hirü téli állomás, mint a mily jó hirü volt nyári állomásnak.

Már most meg van a közönség, az állomás jó hire; legyen hozzá a társulat hire-neve is megfelelően jó!

A szinházi jelentésben közli S mogyi Károly az egész társulat névsorát, 28 nő, 29 férfi. Számnak tehát elég tekintélyes. És reméljük, akarjuk remélni, tekintélyes lesz egyébként is.

Igaz ugyan, hogy ha a tavalyi emlékeket felfrissitjük s az ujabb tagadhatatlanul *kiváló* tagokat is figyelembe vesszük, 28 nő közül csak 14 van, a ki föltétlenül számithat a közönség elismerésére. Vegyük hozzá a jelentéktelenebb és alig ismert kóristákat, a kikre szintén szükség van és akkor még mindig maradnak, a kiket részint nyugdijban, részint másutt szeretnénk látni.

A férfi-tagok még gyengébb sorral rukkolnak elő. 29 közül 10 van csak, a ki a müvész nevet megérdemli. Vegyük itt is hozzá a kóristákat, meg a karmestereket, még akkor is találunk hármat, a kik az előadásoknak tavaly csak ártottak. Es a mi nagyobb baj, nem látjuk sehol a tavaly egyes szerepkörökben konstatált hiányok kipótlását.

Reméljük azonban, ez csak az első pillanatra látszik igy. Reméljük, a társulat jól felhasználta a nyári szünetet s a kinek mi fogyatékossága volt, kipótolta. Somogyi Károlyt mindig ugy ismertük, mint a ki elsőnek a müvészet érdekét tekintette mindig és igyekezett azt minél jobban előmozditani. Az ő tiszta szándékában bizva, üdvözöljük a társulatot a váradi szinpadon s reméljük, hogy a szép remények be fognak válni.

A szinigazgató által kiadott jelentést terjedelme miatt holnap közöljük.

REGÉNY-CSARNOK.

A SANDASZEMÜ.

Irta: **Lucien Biart.**

Francziából: **K—ó.**

60.

XII.

A fájdalomtól megtörve, arczát kezeibe takarva az ültetvényes nem látta, a mint Alvarez karjaiban elvitte leányát.

— Csend, mondá az udvarnagy Anildának, ki kiáltani akart; kövess!

Micaelát ágyba fektette, hol lassanként magához tért. Felnyitotta szemeit és sokáig aggódva szemlélte keresztatyját.

— Ugy-e csak álmodtam? kérdezte végre.

— Nem, kicsikém, de légy bátor.

— Ő ártatlan!

— Akarom hinni, ámbár minden ellene szól. Veszekedése Ricardoval, tőre, melyet az áldozat mellébe döfve találtak, irántad való szerelme féltékenynyé tette, a büntény szinhelyén való jelenléte, hol vele találkoztunk.

— Ő ártatlan! ismétlé Micaela erélyesen.

— Igen, ő nem ölhette meg Ricardot csak párbajban, mit a törvény előtt remélhetőleg be fog bizonyitani.

— Védeni kell őt, keresztatyám, meggyőzni atyámat, ki őt vétkesnek hiszi.

— Nélünk hallgatnunk kell s elrejteni minden szem elől a szerelmedet, vető ellen Alvarez élénken. Ha kitudódik, hogy Miguelnek érdekében állott Ricardot láb alól eltenni, akkor veszve van.

— Atyám megfogja érteni . . .

— Légy könyörületes iránta s várj nehány napig. Most ő egyébre nem gondol, mint, hogy megboszulja Ricardot s vallomásoddal csak fegyvert adsz kezébe.

Micaelát csak lassankét meggyőzték keresztatyja érvei. Végre belátta, hogy a hallgatás

legtöbbet használhat barátjának s ugy legkönnyebb lesz neki ártatlanságát bebizonyitania. Azután Ricardora gondolt, ki oly jó, figyelmes volt hozzá sőt oly őszintén szerette s kinek szive talán utoljára is érte dobbant.

— Azt mondhatná az ember, hogy aki csak engem szeret, az halálra van itélve.

Gondolatai visszatértek Miguelhez.

— Nem fogják őt megölni, keresztatyám?

— Nem, felelt az udvarnagy, az igazságszolgáltatás nem hamarkodja el a dolgot. Rejtsd el titkodat, hagyd, hogy az idő mérsékelje atyád fájdalmát s majd később meg fogjuk kisérleni, kiszabaditani azt akit, szeretsz.

A keresztatya és Michael don Estevanhoz mentek; az indiánok, kik mélyen fájlalták urok elvesztét, körül állották az emelvényt, melyen Ricardo holtteste feküdt. Alvarez rendeleteket adott a munkásoknak s a szerencsétlen elhunyt számára csakhamar ravatalt állitottak össze, melyet leteritettek fehér posztóval s az asszonyok behintették virágokkal. Az áldozat nyugodt arczát tiz viasz gyertya világitotta meg. Don Estevan unokaöcscse fejénél ült, mellette térdelt Micaela.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Ugron visszavonulása a politikától.

Budapest, szept. 4. (Saját tud. táv.) A »Magyarország« Ugron visszavonulását nem tartja valószinünek, ha azonban megtörténne, nem csodálja, hogy Ugront végkép elkeseritette az évek óta tartó hajsza, a melyet ellene inditottak. Különben bizonyosra vehető, hogy Ugron visszavonulása után is küzdeni fog az eszméért, melyért oly sok vexálásnak tette ki magát.

Budapest, szept. 4. (Saját tud. táv.) Az »Esti Ujság« ugy magyarázza Ugron visszalépését, hogy a pártvezér a kormánynyal szemben üzleti összeköttetései révén annyira exponált helyzetben áll, hogy anyagi viszonyainak romlását idézné elő, ha ezekről mandátuma miatt Ugron kénytelen lenne lemondani.

Turista halála.

Innsbruck, szept. 4. Ideérkezett jelentések szerint Pelham-Burn norvidi arkhidiakonus e hó 2-án az Ampezzo mellett lévő Croda di Lagoról való leszállás közben szivszélhüdés következtében lebukott és szörnyet halt. (M. T I.)

Hegedüs a vasuti tisztviselőkért.

Budapest, szept. 4. (Saj. tud. táv.) A »*Magyar Szó*« mai száma közli *Hegedüs* Sándor kereskedelemügyi miniszter elhatározását, mely szerint az összes magyar államvasuti alkalmazottak fizetését emelni fogja. E czélból *nyolcz millió koronát* irányozott elő. *Hegedüs* elhatározása nagyon kellemesen érinti a vasuti alkalmazottakat.

KOZGAZDASAG.

A hegyi választmány ülése.

Nagyvárad város hegyközségének választmánya tegnap ülést tartott.

Dr. Molnár Imre elnökölt; jelen voltak: Bordé Ferencz, Guttmann József, Kaczián Károly, dr. Kutiák Agoston, Pekanovits Imre, Széles Lajos, Balázsovits Rezső és Markus János hegybiró.

A hegybiró jelentése semmi lényegesebbet nem tartalmaz. A szőlőtermés kielégitő, ha még csapás nem lesz szüretig, igen jó eredményre van kilátás. — A tapasztalt rothadást a rovartani állomás fakó rothadásnak találta. A baj nem terjedt. Valószinüleg csak napégetés volt. A jelentést tudomásul vették.

Felhivja a választmány a szőlőtulajdonosokat, hogy ha vinczellérekkel szőlőt árultatnak, bizonyitványt állitsanak ki részükre, az ellenőrzés czéljából.

Szüretig két kisegitő hegyőrt alkalmaztak.

A biharmegyei gazdasági egylet és a hegyi választmány együtt egy borsajtó és szüretelés eszköz kiállitást rendeznek s erre közös bizottságot küldtek ki. A kiállitást szeptember 30-ra vagy október 1-re javasolja a választmány.

A szüreti határidőt elhatározó választmányi és közgyülést szeptember 22-re tüzték ki.

Vaday József közs. isk. tanitó beterjesztette egy gazdasági ismétlő iskola részletes tervét.

Mivel a miniszter az államsegélyt megtagadta s különben sem vár eredményt tőle a választmány, az egész ügyet elejtették.

Ezzel véget ért az ülés.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántúl« eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, szept. 4.

Buza októberre	0.—
Buza áprilisra	—.—
Tengeri	0.—
Rozs okt	0.—
Zab ápr.	0.—
Káposzta, repcze, aug.	—.—

Értéktőzsde.

Budapest, szept. 4.

Osztrák hitel	—.—
Magyar hitel	—.—
Államvasut	—.—
Rimamurányi	—.—
Magyar jelzálog	—.—
Salgótarjáni	—.—
Wagon-kölcsön	—.—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1901. szept. 4-én.

Magyar aranyjáradék 4%	118.60
Magyar koronajáradék	92.60
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	121.25
Magyarvasuti kölcsön ezüstben 2½%	100.40
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	118.50
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	92.25
Italmérési jog megváltási kötvény	99.90
Horváth-szlavónföldtehermentesitési kötvény	93.50
Magyar nyeremény-sorsjegy-kölcsön	176.—
Tiszaszabályozásés szegedi sorsjegyek kölcsön	145.50
Osztrák járadékpapirban	98.30
Osztrák járadék ezüstben	98.25
Osztrák járadék aranyban	118.—
Osztrák korona járadék	95.30
Osztrák államsorsjegyek	140.—
Osztrák magyar bank részvény	16.50
Magyar hitelbankrészvény	633.—
Osztrák hitelintézet részvény	617.—
Párisi vista	94.85
20 frankos arany (Napoleond'or)	19.04
Németbirodalmi márka	117.10
London vista	239.40
20 márkás arany	23.43

A szerkesztésért felelős:
Dr. VUCSKICS GYULA.

NYILTTÉR.

Naponta friss

csemege szőlő

kilója: 20 kr.

Legnemesebb faj

sárga-czukor- és görögdinnyék.

Duránczai

őszi baraczk

a legszebb példányok.

Kosarak gyümölcsszállitáshoz *a legolcsóbb árban.*

Tisztán kezelt természetes

Hegyi-Borok

a következő **előnyös árak** mellett:

Asztali ó-bor, literje 32 kr.

100 liter 22 és 23 frt.

Magyarádi ujbor, literje . . .	**40** kr.
Asztali ó bor, literje	**40** kr.
Magyarádi pecsenye bor literje	**50** kr.
Asztali vörös bor, literje . . .	**44** kr.
Ménesi vörös bor, literje . . .	**64** kr.

Mindennemü üvegelt **csemege-** és **pezsgőborok** a **legolcsóbb** árban.

Vidéki megrendelések pontosan teljesittetnek.

Kiváló tisztelettel: 181—2—6

MERTZ NÁNDOR,

Nagyvárad, Nagy-Körözs-utcza, Mertz-ház.

Telefon-összeköttetés 134. szám.

Van szerencsénk a n. érdemü közönség szives tudomására adni, hogy az alant jegyzett czikkek **árait mélyen leszállitottuk és**

teljesen kiárusitjuk

u. m. **Szines selyem kelmék, nyári női ruha szövetek, mosó zefir, batiszt, angol vászon és fehér batisztok.**

Szövött áru kesztyük, gyermek- és fiu tricó ing, nadrág, netz ingek.

Tenis flanell és satin ingek, övek, sapkák és egyéb idény czikkeket.

Az összes raktáron levő napernyőket, blousokat és női füzőket

minden elfogadható árban eladjuk.

Tisztelettel

Kunz József és társa czég,

146—52—0 Nagyvárad, Szt. László-tér.

A

„TISZÁNTÚL“

pártoktól és érdekköröktől független politikai napilap.
Az Alföld legolvasottabb lapja s Nagyváradon, Bihar- és a szomszéd megyékben rendkivül nagy elterjedésnek örvend.

Előfizetési ára:

Nagyváradon negyedévre . . **5** korona
Vidéken » . . **6** »

Kiadóhivatalunkban megrendelhetők

a lat. szert. kath. lelkészi hivatalok számára egyházhatóságilag jóváhagyott következő nyomtatványok:

Kereszteltek, Bérmáltak, Egybekeltek, Megholtak, Megtértek, Eltértek } anyakönyve, diósgyőri papiron.

Bevétel, Kiadás } templomszámadáshoz.

Alapitványok törzskönyve.
Anyakönyvek betürendes mutatója.
Jegyesek naplója.

Kereszteltek, Egybekeltek, Megholtak } anyakönyvi kivonata.

Esperesi látogatás jegyzőkönyve.
Esperesi gyülés jegyzőkönyve.
Jelentés alapitványokról.
Évi jelentés iskolákról.
Templomi leltár.
Catalogus librorum.
Családi értesitő.
Elbocsájtó levél.
Keresztelési jegy.
Keresztelési Emlék.
Esketési jegy.
Iktató könyv.
Kézbesitő könyv, kötve.
Imádság a szt. mise után (kemény papiron).

Anyakönyvek félbőrbe kötve vászontáblával 50 iv 9 korona, 100 iv 15 korona.

Hivatalos levélboriték, levélpapirok, névjegyek, meghivók, körlevelek s más nyomdai szakba vágó munkákat gyorsan és jutányos áron készitünk.

Kiadóhivatalunknál megrendelhetők

a Szent Vincze intézet kiadásában megjelent b. e. NOGÁLL JÁNOS szerkesztette hitbuzgalmi munkák:

Krisztus követése. 80 fillér, 8, 12, 16 korona.
Ligouri Szent Alfonz Vezérkönyve. 3 korona.
Boldogasszony követése. 2 korona 40 fillér.
B. Skupuli Lőrincz Lelki Harcza. 2 korona.
Szeráf Hangok Szent Teréziától. 2 korona 40 fillér.
Keresztény Vezércikkek. 2 korona.
Az Urangyala, füzve 2 kor.
Liliomszálak, füzve 3 kor.
Csarnok, 3 korona.
Szent Halmok, 3 korona.

Eredeti bolti áron kaphatók a PUSTET-féle liturgikus könyvek:

Breviarium, Missale, Pontificale Rituale etc.

Szent László
nyomda részvénytársaság

elvállal és készit:

izléses kivitelben

mindennemü

nyomdai munkákat

jutányos árak mellett.

Névjegyekben, eljegyzési s esketési jelentésekben folyton a legujabb.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Nyomdai műintézetünkben a legnagyobb körültekintéssel készittetnek:

Hirlapok, folyóiratok, könyvek, füzetek, röpiratok, **körlevelek, falragaszok, hirdetmények**, részvények, árjegyzékek, **jegyzőkönyvek, pénz- és hitelintézeti nyomtatványok, étlapok, meghivók, szinlapok,** egyházi és mindennemü világi nyomtatványok, névjegyek, tánczrendek, **palaczkfeliratok, sorsjegyek,** gyászjelentések, **levélpapirok és boritékok,** valamint más itt elő nem sorolt nyomtatványok.

Kiadóhivatalunkban megrendelhetők

a gör. szert. kath. lelkészi hivatalok számára főhatóságilag jóváhagyott következő román nyelvü egyházi nyomtatványok:

1. Informatio papi özvegyekről s árvákról.
2. Megtértek jegyzéke.
3. Hitehagyottak jegyzéke.
4. Elvált házasok jegyzéke.
5. Szertartás szerinti vagy házasságok jegyzéke.
6. Vegyes házasságok jegyzéke.
7. Jelentés a kántor-tanitó magaviseletéről.
8. Kimutatás a plebánia állapotáról.
9. Kereszteltek, 10. Egybekeltek, 11. Megholtak } anyakönyve, diósgyőri papiron.
12. Bevételi, 13. Kiadási } számadás-ivek.
14. Adósok jegyzéke.
15. Kereszteltek, 16. Egybekeltek, 17. Megholtak } anyakönyvi kivonata.
18. Esperesi látogatás jegyzőkönyve.
19. Iskolai jelentés.
20. Jelentés a templompénztár számadásairól.
21. Kereszteltek, 22. Egybekeltek, 23. Megholtak } anyakönyvi másolata.

Anyakönyvek félbőrbe kötve vászontáblával 50 iv 9 korona, 100 iv 15 korona.

Hivatalos levélboriték, levélpapirok, névjegyek, meghivók, körlevelek s más nyomdai szakba vágó munkákat gyorsan és jutányos áron készitünk.

KONYVNYOMDA.

Tömöntőde.

Disz és műkönyvkötészet.

Vonalzó intézet.

Ruggyanta bélyegző gyártás.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.